

יד
מהר"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
ויחי
טבת ה'תשע"ה ב'שכ"ז
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

בעניין הכוונה באמירת השמות הקדושים בברכות ותפילה וכדו', והאם ניתן לסמוך על "גילוי הדעת" הנאמר בבוקר בכוונת כל השמות שיאמר באותו היום.
דברי מהרי"ץ זיע"א בהגהותיו על הספר שבט מוסר בעניין תפילה או מעשה מצווה הנעשה בכלי כוונה, ולפי זה תירוץ לקושיא מהשיעור הקודם על דבר החינוך בעניין ברכת כהנים, ומה מעלת הכהנים כיום כאשר אין בית המקדש קיים.
האם ה"גילוי הדעת" דלעיל אכן מועיל לכתחילה, דברי ספר פלא יועץ בעניין כונה בתפילה ובברכות ובקרית שמע, והדין לגבי הכוונה בפסוק ראשון של קרית שמע.
השלמה בעניין עשר תעשר – עשר בשביל שתתעשר, והאם הלימוד הוא מצד "אל תקרי".
הבנת דברי רבי אברהם בן הרמב"ם, והאם ניתן לתרץ על פי דבריו את הקושיא על הרמב"ם מדוע אינו מביא דין זה להלכה ולמעשה.
דברי המפרשים, בביאור הפסוק "עד בלי די".
תירוצים נוספים בדעת הרמב"ם, אשר אינם מתאימים לדברי הגמרא.
תירוץ מרן שליט"א לקושיא על הרמב"ם, נפקא מינה מכך להלכה למעשה, ומסקנת מרן שליט"א אשר נשארה כפי שהעלה בספרו שלחן ערוך המקוצר.
השלמה בביאור דברי מהרי"ץ בשם ספר נש"ר בעניין כל פינות שאדם פונה לא יהיו אלא דרך ימין, דברים עמוקים המובאים בספר נש"ר, ולפי זה השלמה בהבנת דברי מהרי"ץ בעניין שם חב"ו שבמלים "מקבץ נדחי עמו ישראל", ודחיית הטוען על הבנת מהרי"ץ בעניין זה.
תירוץ מרן לשאלה מדוע יוסף הצדיק לא סיפר לפוטיפר על מעשי אשתו.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 058-70-20-222

שלוחה 7

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור במערכת קול הלשון – 412

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 287

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו רבי מורן בן אבנר נסים יצ"ו, המקום ב"ה ימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, ויזכה לרוות נחת מילדיו, ויגדלם לתורה וליראת שמים טהורה, אכי"ר.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו רבי מורן בן אבנר נסים יצ"ו, המקום ב"ה ימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, ויזכה לרוות נחת מילדיו, ויגדלם לתורה וליראת שמים טהורה, אכ"ר.

בעניין הכוונה באמירת השמות הקדושים בברכות ותפילה וכדו', והאם ניתן לסמוך על "גילוי הדעת" הנאמר בבוקר בכוונת כל השמות שיאמר באותו היום.

חילקו לציבור הנמצא כאן, את "גילוי הדעת", כדאי לראות זאת בפנים. ורצוי שכל אחד ידביק או יצרף זאת לסידורו.

גילוי הדעת

יכוין בברכות פירוש המלות. כשיזכיר השם, יכוין פירוש קריאתו באדנות, שהוא אדון הכל. ויכוין בכתיבתו ביו"ד ה"א, שהיה והיה ויהיה. ובהזכירו אלהים, יכוין שהוא תקיף, בעל היכולת ובעל הכוחות כולם [שו"ע א"ח סימן ה' סעיף א'].

רצוי לומר גילוי דעת זה בבוקר, לפני כל הברכות, בכדי לצאת ידי חובת מה שנאמר לעיל.

הריני מגלה דעתי, מעתה ועד מחר, שבכל פעם שאזכיר שם השם ברוך הוא, כשנכתב בשם אדנות, כוונתי שהוא אדון הכל. וכשנכתב בשם הויה ברוך הוא, כוונתי שהוא אדון הכל, היה הויה ויהיה. וכשאזכיר שם אלהים, כוונתי שהוא תקיף, בעל היכולת ובעל הכוחות כולם.

גילוי דעת זה אינו מועיל לפסוק ראשון של-קריית שמע, על כן צריך להיזהר ולכוון בו כהלכה.

בהתחלה מובאת כאן ההלכה בשו"ע וא"ח סימן ה' סעיף א', יכוין בברכות פירוש המלות. כשיזכיר השם, יכוין פירוש קריאתו באדנות, שהוא אדון הכל. ויכוין בכתיבתו ביו"ד ה"א, שהיה והיה ויהיה. ובהזכירו אלהים, יכוין שהוא תקיף, בעל היכולת ובעל הכוחות כולם. כמובן, הדבר חשוב מאד. אמנם למרות שכתוב זאת בסגנון של-הלכה, מ"מ אינו כ"כ פשוט, שזוהו חיוב ממש, כיון שאין לכך מקור מפורש בש"ס. לא אכנס כעת לעניין זה, הארכתני על כך באחת מתשובותי בשו"ת עולת יצחק חלק

ג', יהי רצון שנזכה להוציאו לאור בקרוב בעה"ת. חיפשתי ומצאתי, כי המקור הראשון לכך מובא, בשם 'הספרים הפנימיים'. א"כ, זה אינו ממש חיוב מצד ההלכה, מדינא דתלמודא. אבל הוא עניין חשוב מאד.

ישנם כאלה המדייקים, ממה שכתוב יכוין בברכות, כי זהו רק לגבי הברכות, אבל לא לגבי המזמורים, או בפסקאות האחרות שבתפילה. לענ"ד נראה שאין הדיוק הזה מוכרח. וכמפורש בלבוש שם שזה לאו דוקא, והעתיקוהו כמה אחרונים. בכל אופן, לכל הפחות שם, צריך לכוון אז בשמות הללו. כמובן שלגבי קריית שמע, הדבר חשוב ביותר, אמנם הדבר אינו מעכב, אבל בכל אופן ברור, כי צריך לתת לכך תשומת לב, שכאשר מזכירים את שם ה', שלא יהיה הדבר ח"ו בדרך של אמירת מלה בסתם. אכן לפי הפשט, כך היא הפשטות. לולא עניין זה, אמירת שם ה', היא כפי שהאדם מזכיר את שם חברו, כגון ראובן, שאינו חייב באותו הרגע לחשוב, מה פירוש המלה 'ראובן'. קוראים לך ראובן, ואני יודע שאתה הוא ראובן. א"כ, לכל הפחות תחשוב, כאשר אתה מזכיר את ה', לדעת כי כעת אתה מזכיר את השם. אבל, לגבי מה היא המשמעות של שם ה', זהו עניין נוסף.

כתוב כאן כך, רצוי לומר גילוי דעת זה בבוקר, לפני כל הברכות, בכדי לצאת ידי חובת מה שנאמר לעיל. על האדם לומר כך, הריני מגלה דעתי, מעתה ועד מחר, שבכל פעם שאזכיר שם השם ברוך הוא, כשנכתב בשם אדנות, כוונתי שהוא אדון הכל.

וכשנכתב בשם הויה ברוך הוא, כוונתי שהוא אדון הכל, היה הויה ויהיה. זאת המשמעות, של שם הויה ב"ה. אמנם, אנחנו קוראים זאת בשם אדנות, אבל ישנו עניין, גם באופן כתיבת השם. א"כ פירוש, שהקב"ה מהווה את הכל. דהיינו, הקב"ה יצר את הכל, וכל קיום העולם

שערי יצחק – השיעור השבועי

אבל לא כיוונתי. ואפילו אם כיוונתי את הפשט הפשוט, דהיינו, כפי שכתוב בשו"ע [או"ח סי' קכ"ד סעיף ו'], כי 'אמן' היינו, אמת היא הברכה שבירך המברך ואני מאמין בזה. ביארנו בזמנו [שיעור מוצ"ש"ק ראה ה'תשע"א], מהו כפל הלשון בעניין זה. אבל בכל זאת, אפי' אם האדם יכול כן, או אם יכול באופן אחר, כגון יהי רצון שיהיה כן, דהיינו הוא מבקש זאת, כפי שלפעמים כך היא הכוונה בעניית ה'אמן', הדבר תלוי לפי הנושא והעניין. אולם בכל אופן, לא יצאתי יד"ח באופן מושלם, כלפי הכוונות האמיתיות שישנן בכך. זהו הדבר, המובא בספר שבט מוסר.

מהרי"ץ זיע"א, כותב על כך 'הגהה'. הוא מעיר בהערה, דברים חשובים מאד. הדבר נדפס בספר ארזים [דף קס"א], וז"ל, הגהה, כלל נקוט בידך, דתפילה או מעשה מצוה בלא כוונה, כמעט אינה פועלת כלום. שמעתם? אם האדם מתפלל, או שהוא עושה מצוה, ואינו מכוון בכך. ותכף נבין כי אין פירושו, שהאדם אמר את המלים מבלי להבין את משמעותם, אלא פירושו שאינו מבין את סודות העניין, כך יובן לפי ההמשך, א"כ הדבר כמעט אינו פועל כלום. מה שאתה עושה, אלו רק דברים חיצוניים. תראו לאיזו השגה צריך להגיע, לאיזו מדרגה. איפה אנחנו?

וזה חוץ מכוונת המצוה, שצריך שתהיה לשם שמים ללא פניות, כדי שיקבל שכר, קל וחומר כבוד וכדומה. ועוד נרחיב בס"ד לקמן [ד"ה זהו].

אמנם, מהרי"ץ לא אמר, שהדבר אינו עושה כלום, אלא 'כמעט אינה פועלת כלום'. והראיה, שאם האדם המתפלל, יודע בעצמו שהוא לא יכול, כגון שהוא טרוד ועסוק, וכי נגיד לו, אל תתפלל? בודאי שהוא צריך להתפלל. או אם האדם יודע, כי לא יכול בברכתו על השתייה, וכי הוא לא יוצא יד"ח בברכה הזאת? בודאי שהוא יוצא בה יד"ח, אפי' שהוא לא יכול, או לא חשב על מה שהוא אמר.

תלוי בו. בלעדיו, כל מציאות העולם, לא היתה יכולה להתקיים. כמו שנאמר [נחמיה ט', ו'] וְאֵתְּהָ מַחֲיָה אֶת בָּלֵם.

וכשאזכיר שם אלהים, כוונתי שהוא תקיף, בעל היכולת ובעל הכוחות כולם. 'אל', זהו מלשון [יחזקאל י"ז, י"ג] וְאֵת אֵילֵי הָאָרֶץ לָקַח. 'אילי' היינו החזקים והתקיפים.

ומוסיפים כאן, גילוי דעת זה אינו מועיל לפסוק ראשון של-קריית שמע, על כן צריך להיזהר ולכוון בו כהלכה. רצוי לשים זאת בסידור, שיהיה הדבר לזיכרון.

דברי מהרי"ץ זיע"א בהגהותיו על הספר שבט מוסר בעניין תפילה או מעשה מצוה הנעשה בכלי כוונה, ולפי זה תירוץ לקושיא מהשיעור הקודם על דבר החינוך בעניין ברכת כהנים, ומה מעלת הכהנים כיום כאשר אין בית המקדש קיים.

הבאתי זאת, כיון שראיתי, כי מהרי"ץ זיע"א מתייחס לעניין קרוב לזה, בהגהותיו על הספר שבט מוסר.

בעל שבט מוסר [בפרק ל"א], מביא בשם הספר אור צדיקים למהר"ם פאפירש, [יש דפוסים של ספר שבט מוסר שכתוב זאת בשם ספר אור זרוע. אבל כנראה זו טעות הדפוס. בכל אופן, העניין נמצא באור צדיקים הנז"ל, תיקון התפילה תיקון הב' אות נ"ב]. בזה הלשון, קודם התפילה יאמר, רבוננו של-עולם, גלוי וידוע לפניך שאני בשר ודם, ואין בי כוח לכוון כוונת אמן כראוי. לכאורה, מה הפירוש 'אין בי כוח'? אלא הביאור, כי כמה שאכווין, זה לא מספיק. דהיינו, אין המדובר שהאדם ישכח, אלא שאחרי ככלות הכל, אינני מבין את הכוונה העמוקה שיש בעניית אמן. אינני מקובל, ואין אני יכול להשיג, את עומק העניין. לכן יהי רצון מלפניך, שתעלה עולה כוונת אמן שלי, עם כוונת אמן מאותם השרידים היודעים לכוון עניית אמן כראוי. ויבכה בדמעות, על אותם אמנים שלא ענה. אם ח"ו, הוא לא ענה אמן, זהו בכלל עוון חמור. אבל גם כאשר ענית,

ראיתי מובא, כי כל תפילה או ברכה, אפילו שנאמרת בלי כוונה, היא מזעזעת בכך את העולמות העליונים. דהיינו, אם האדם התפלל, ולא כיוון, לא חשב על מה שהוא אמר, עצם כך שהוא אמר את המלים הללו, הדבר מזעזע עולמות עליונים.

אינני יודע, מי המקור לכך, ובאיזה ספר הדבר נדפס. מי שימצא זאת, ויודיע לנו היכן הדבר כתוב, יבורך על כך.

אבל לפי ההמשך, הדברים יהיו יותר ברורים.

בכל אופן, לפי מה שהיה אפשר לעשות, כפי מה שהיה ראוי שאנחנו נעשה, התוצאות הן רחוקות. דהיינו, ע"י המצוה או התפילה, היינו יכולים לפעול בדברים רבים, שהם גדולים ביותר.

ממשיך מהרי"ץ ואומר, ולזה בעונותינו הרבים, צווחינן ולית דְּמִשְׁגַּח בֵּן. אנחנו מתפללים, והתפילות כמעט ואינן עוזרות שום דבר. ולאדם ישנן טענות ומענות, למה התפללתי, אם לא נענית? אבל, אתה לא יודע כיצד ואיך להתפלל. אפי' אם תכווין, עדיין חסר לך הרבה. העולמות העליונים מזדעזעים כאמור, אבל בכל זאת הם לא זזים ממקומם. והוא אָמַרְם, מפני מה ישראל מתפללים ואינם נענים וכו'.

מהרי"ץ לא הביא כאן את המשך המאמר, אבל בספרו עץ חיים ודף קכ"ז ע"א, הוא מזכיר את המאמר הזה באופן יותר מושלם. הוא מבאר שם את הפסוק במזמור 'יושב בסתר עליון, פי בי חֶשֶׁק וְאֶפְלָטָהוּ, אֲשַׁגְּבֵהוּ פִּי יָדַע שְׁמִי. יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אֲנֹכִי בְּצָרָה וְגו' [תהלים צ"א, י"ד-ט"ז]. כותב מהרי"ץ כך, כי ידע שמי. 'זוכיר שמי' לא נאמר, אלא 'ידע', שחייב אדם לידע כח שמו יתברך ופעולותיו, כדי שיוכל להשיגו. ואח"כ 'יקראני ואענהו'. אם אתה רוצה שהקב"ה יענה לך, ימלא את בקשתך, תדע את כוח ה', את סוד פעולותיו,

וכך הדבר יעבוד. אחרת, הדבר לא עובד. ועל זה אמרו רז"ל, מפני מה ישראל מתפללים ואינם נענים, מפני שאינם יודעים להתפלל בשם. המקור לכך, הוא במדרש תהלים שם.

ממשיך מהרי"ץ בהגהותיו על שבט מוסר ואומר כך, אך אמנם, יש לנו תקוה, לא נורא, ישנה עצה כיצד להסתדר עם הדבר, גְּלַה סוּדוֹ אל עבדיו, לתת אותנו לטוב לפני האלדים, כי הם ברוח מְבִינֵתָם גְּלוּ לָנו רִזֵּי זֶה לְכוּן, שיהיה עולה עשיית כך וכו' בעשיית אותם השרידים, רשב"י וחביריו. יש תקנה לכך, אתה יכול לכוון, כי יהי רצון, שמעשי יעלו לרצון, כפי מעשי הצדיקים היודעים את כל הכוונות. דהיינו, אנחנו מתלווים אליהם. ובכוונה זו, הגם שלא בא בתעלומות חכמה, יִרְצֶה לְקִרְבָּן אִשָּׁה לָהּ. וכלל זה דעהו ושמרהו, לכל התפילות ומעשה המצוות.

והרב בעל מסורת הברית ע"ה, הביא לזה ראייה מתלמוד ערוך. חיפשתי זאת בספר מסורת הברית, אולם עדיין לא זכיתי למצוא שם את הנושא הזה. ספר מסורת הברית, מדבר על ענייני המוסרה, כגון 'תרין במוסרה', 'תלת במוסרה', הוא מפרש שם הטעם של כל דבר ודבר, מה נרמז במלים המשתוות. זהו ספר ישן. בכל אופן, כך מהרי"ץ אומר, כי בעל מסורת הברית מביא ראייה מגמרא ערוכה, כי אם הדבר נעשה בלי כוונה, אין לכך תועלת.

ומוסיף מהרי"ץ, מסיים ואומר, ויעויין גם כן בספר אור החיים פרשת חוקת, וימתק לחכך דבריו הנעימים.

רבינו חיים בן עטאר בספרו אור החיים, מדבר בעניין פרה אדומה. הוא מפרש שם את הפסוק, וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פְּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם [במדבר י"ט, ב']. לכאורה, מדוע צריכים להביא את הפרה האדומה, אל משה רבינו? למה נאמר 'אליך'? אומר האור החיים, כי כל הפרות האדומות שנעשו, דהיינו אותן תשע פרות אדומות שנעשו, כמבואר במס' פרה ופרק

שערי יצחק – השיעור השבועי

לנו. אולם לגבי פרה אדומה, אפי' שלמה המלך אמר [קהלת ז', כ"ג], אִמְרֵתִי אֶחְפָּמָה, וְהִיא רְחוּקָה מִמְּנִי. אם כן, אם אתה עושה זאת בלא כוונה, זהו ממש כמו מעשה קוף בעלמא. לכן, לפחות תכווין על דעת משה רבינו, על מנת שלכל הפחות ייתפס משהו.

אך למעשה, לגבי כל המצוות, למרות שבעצם אתה מבין איזה דברים מסויימים, אפילו אם השגת איזו מדרגה מסויימת, אבל שלימות הדבר יהיה רק על ידי שתכווין זאת על דעת אותם השרידים.

וכידוע, אין 'שריד' אלא תלמיד חכם, שנאמר וּבְשָׂרֵי־דָם אֲשֶׁר יִיָּקְרָא וַיֹּאֲלֵג, ה']. הדבר כפי שאומר התוקע לפני תקיעת שופר, בפסקת 'אף על פי שתקיעת שופר וכו', ויעלו לפניך עם שאר תפילות ותקיעות בניך, היודעים ומכוונים כל הכוונות הראויות וכו'. אנחנו אומרים זאת לכל הפחות ביום הדין, בראש השנה, בכדי שהזכות הזאת תעמוד לנו, שתקיעת השופר תעורר את הרחמים, שניכתב לשנה טובה, בזכות הצדיקים אשר אכן מכוונים בכך, וממילא אנחנו מתקשרים אליהם.

לפי זה חשבתי בס"ד, כי אולי בכך יהיה לנו תירוץ, על הקושיא שאמרנו בשיעור הקודם.

הבאנו את דברי ספר החינוך [מצוה שע"ח], בעניין ברכת כהנים, ושאלנו עליו שאלה. אמרנו אז, כי ישנה קצת תמיהה בדבריו. החינוך אומר, כי אחד משרשי ומטעמי המצוה הוא, שחפץ השם בטובו הגדול, לברך את עמו על ידי המשרתים החונים תמיד בבית ה', וכל מחשבתם דבקה בעבודתו, ונפשם קשורה ביראתו כל היום. ובזכותם תחול הברכה עליהם, ויתברכו כל מעשיהם, ויהי נועם ה' עליהם. שאלנו על כך, טוב, התיינח בזמן בית המקדש. אבל הרי ברכת כהנים, אינה קשורה לבית המקדש, היא מתקיימת על ידי הכהנים שבכל הדורות, אפי' שאינם עובדים בבית המקדש. הרי בזמנינו, הכהנים הם כמו כל אדם

ג' משנה ה'], את הפרה הראשונה עשה משה רבינו, אולם כולם היו צריכים להתכווין על דעת משה רבינו. וכנראה הסיבה היא, כיון שאף אחד איננו יודע, את סוד פרה אדומה, עליה כתוב [במדבר שם] זאת חֻקַּת הַתּוֹרָה, אומרים חז"ל [במדב"ר י"ט ח', ומובא ברש"י שם], חוקה חקקתי, גזירה גזרתי, ואין לך רשות להרהר אחריה. אם כן, כיצד אתם תעשו אותן, כאשר בעצם אינכם מבינים את העניין? אלא, תכוונו על דעת משה רבינו ע"ה.

האור החיים הק' דן שם, על הפסוק וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פְּרֵה אֲדוּמָה, והוא כותב כך, ולצד שיאמרו ישראל, הרי העושה מצוה בלא ידיעת טעמה וסודה, נחשבת המצוה כגוף בלא נשמה. לזה גמר אומר, דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה וגו'. פירוש, 'יקחו' למה שאתה יודע ומכווין בדבר, להיותך יודע סוד העניין ופלאיו. ובזה תהיה המצוה נעשית שלימה במעשה ובמחשבה הצריכה. וכפי זה ידויק על נכון אומרו 'יקחו' בתוספת וא"ו בתחילת הציווי להם, שנתכוון לומר, שמלבד הלקיחה עצמה, שיקחו הפרה, עוד יוסיפו שיכוונו בלקיחתה למה שיאליך' כאמור. דהיינו, לפי זה מדויק הכתוב 'יקחו', בתוספת האות וא"ו. לכאורה הוא"ו מיותרת. אלא הדבר בא לומר, כי חוץ מכך שלוקחים את הפרה בעצמה, עליכם גם לצרף את הכוונה הנוגעת לכך. הוא מאריך עוד על כך, ובסוף הוא אומר, אפשר, שבכל דור ודור יכוונו למה שידע משה וכו' יעו"ש.

לפי זה, לכאורה המדובר רק לגבי פרה אדומה. אבל הרי מהרי"ץ מדגיש קודם, שזהו לאו דוקא. אדרבה, הדבר קיים גם לגבי כל התפילות, וכל מעשי המצוות. אולם לכאורה, הרי מדברים כאן רק על פרה אדומה? אבל כנראה, שלגבי פרה אדומה, הדבר הכרחי ביותר. בלעדי זאת, אין לכך שום ערך. אבל לגבי המצוות האחרות, בכל זאת יש לנו קצת השגה, אנחנו קצת מבינים אותן, הרי ישנם הרבה טעמים למצוות, וישנן כוונות הידועות

רגיל. א"כ, מה המיוחד בברכה הזאת, שתהיה דוקא ע"י הכהנים?

יכול להיות, כי בשביל כך תיקנו לנו לומר את ברכת כהנים, בתפילת שחרית אחרי ברכות התורה. דהיינו, הרי אנחנו מברכים את שלושת ברכות התורה, מסיימים 'ברוך אתה ה' נותן התורה', ואומרים את פרשת התמיד, 'זידבר יי' אל משה לאמר, צו את בני ישראל וגו', ולאחר מכן אנו אומרים את ברכת כהנים. לכאורה, בשביל מה אומרים כעת את ברכת כהנים? הרי אנחנו אומרים את ברכת כהנים אח"כ, בתפילת שמונה עשרה. וגם אם אין כהנים בבית הכנסת, הש"צ אומר זאת. א"כ, למה תיקנו לומר זאת, לאחר ברכות התורה?

אומר על זה מהרי"ץ [בעץ חיים דף י"ב ע"א] כך, המנהג לקרות פרשת התמיד אחר ברכת התורה, ואח"כ קוראים פרשת ברכת כהנים. הוא בא לאפוקי מדעת הפוסקים האומרים ההיפך. דהיינו, מהרי"ץ בא להסביר, למה המנהג שלנו הוא, שבהתחלה אומרים את 'פרשת התמיד', ואח"כ את ברכת כהנים, 'דבר אל אהרון וגו', כה תברכו וגו', יברכך יי' וישמרך וגו'. מדוע הסדר הוא כך? מפרש מהרי"ץ, והטעם, משום שנאמר וַיִּשָּׂא אֱהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם, וַיֵּרֶד מֵעֶשֶׂת הַחֻטָּאת וְהָעֵלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיִּקְרָא ט', כ"ב. ופירוש זירד', וכבר ירד. הרי דקדם הקרבת הקרבנות, לנשיאות כפים. וכמו שאהרן ע"ה נשא כפיו אחר הקרבת הקרבנות, כמו כן צריכים אנו לסדרם, ונכון. גם בזמן המקדש, היו קרבנות קריבים, ואח"כ נשיאות כפים. ואנו צריכים לעשות, דוגמת המקדש. וכן מבואר בדברי הרמב"ם בסדר התפילות וכו'. ומביא אחר כך עוד פוסקים שסוברים כך, כנה"ג בשם מהרש"ל, והרשב"ץ בספר יבין שמועה.

מסביר לנו מהרי"ץ, כי הטעם שאנו אומרים בהתחלה את פרשת התמיד, ואח"כ את ברכת כהנים, כיון שמצאנו כי אהרון עשה כך, כאשר

הקריבו את המילואים. ביום השמיני למילואים. בהתחלה הוא עשה את החטאת ואת העולה, ולאחר שהוא ירד, אז הוא נשא את כפיו. ולא עוד אלא שמצאנו כי כך היה גם בבית המקדש, בכל הדורות.

אס"כן מסתבר, כי זאת היא הכוונה. כלומר, אמרו את הפסוקים, בכדי שיהיו דברי תורה, על מנת שתחול הברכה, ברכות התורה שאמרנו. אבל בחרו דוקא את הפסוקים הללו, בכדי לקשר זאת, עם מה שהיה בבית המקדש. לחבר אותנו, עם סדר הכהנים שהיה אז בזמנם. ממילא, למרות שכעת בזמנינו, הכהנים אינם משרתים בבית ה', אלא הם אנשים רגילים כמו כל הישראלים, אבל בכל זאת, כיון שכך היה בבית המקדש, לכן אנחנו עושים כפי הסדר שהיה אז. ועל ידי כך, הדבר מעורר את הדברים בשרשם, ואנחנו מתחברים ומתקשרים עם הדבר כפי שהיה אז, וממילא זאת היא הזכות שתחול עלינו הברכה. כנראה סובר ספר החינוך כמו הפוסקים הנז"ל שכך הוא הסדר, פרשת התמיד ואח"כ ברכת כהנים.

האם ה"גילוי הדעת" דלעיל אכן מועיל לכתחילה, דברי ספר פלא יועץ בעניין כונה בתפילה ובברכות ובקרית שמע, והדין לגבי הכוונה בפסוק ראשון של קרית שמע.

לגבי מה שאמרנו מקודם, בעניין 'גילוי הדעת' בכוונת שמות ה', כמובן שלכתחילה לא רצוי לסמוך על כך. דהיינו, לכתחילה עדיף שכאשר האדם אומר את שם ה', שיכוון בכך. ישנו נידון בפוסקים, האם גילוי הדעת הזה מועיל, או שלא. ולמה הוא מועיל. מי שיראה בספר אפיקי ים, בסוף הספר הוא מביא זאת. ווע"ע פסקי תשובות בסי' ה' דף ס"ב הערה ד'. אבל, גם אם הדבר אינו מועיל, לפי דעות אחרות, הוא עכ"פ ודאי לא יזיק. לכל הפחות, לומר את הנוסח הזה. ובכל זאת, לא לסמוך על כך, אלא להשתדל לכוון בכל השמות הקדושים שבתפילות.

שערי יצחק – השיעור השבועי

אֱלֹהֶיךָ (דברים כ"ו, ו') כידוע. אבל הוא מדגיש, כי זהו 'למי שאינו יודע לכוון'. משמע מכך, כי מי שיודע לכוון, הדבר לא כ"כ יעזור לו. הדבר עושה פרי, ומרויח ריוח גדול, כמוצא שלל רב. כל קבל דנא, מי שאינו משתדל לענות, יאבד טובה הרבה, וענשו מרובה.

והוא ממשיך (באות ט"ז) ואומר, ומי שאינו מכווין בפסוק ראשון של שמע, באמרו י"י אחד, שהקב"ה הוא אחד יחיד ומיוחד, מלך בשמים ובארץ ובארבע רוחות העולם, לא קיים מצות קרית שמע. או להם לעמי הארץ, אשר אינם הולכים אצל חכמים לשמוע ללמוד, כי רעתם רבה בארץ. ואכלו את חוקם, והולך אל חכמים יחכם.

זאת הלכה מפורשת, כי יש לכוון בפסוק הראשון של קרית שמע. והוא מסביר כאן, כי צריך לכוון, שהקב"ה יחיד ומיוחד וכו'. מי שיראה, מהרי"ץ זיע"א בעץ חיים (ח"א דף ל"ה ע"ב) מביא כמה וכמה כוונות, אבל הוא מביא, כי כל מה שתכווין, זהו דבר טוב יעו"ש. ובאופן כללי, העיקר שצריך לכוון הוא, לקבל עול מלכות שמים. ויש אומרים, כי הכוונה מעכבת, גם באמירת 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. [עיין בהרחבה בנושא זה, בשיעור מוצש"ק נשא ה'תשע"ג].

בכל אופן, צריך לדעת כי אם האדם ח"ו לא כיוון, לא היתה לו אפשרות לכוון, הוא יכול להשלים זאת אח"כ, אחרי התפילה. לכל הפחות שידע, שהוא כיוון בפסוק הראשון של קרית שמע. והמדובר הוא, לכוון לכל הפחות את הכוונות הפשוטות. אבל בודאי, שרצוי כי הדבר יהיה באופן מושלם. וכפי שאמרנו מקודם, בשם מהרי"ץ זיע"א.

הלואי שנזכה, שיהיה לתפילות ולמצוות שלנו, איזו תועלת. ובכל אופן, שלא יהיו לאף אחד טענות וטרוניות, מדוע אנו 'צווחינן ולית דמשגח בן'. כי לצערינו, העיקר חסר מן הספר.

אולם צריכים לדעת, את מה שכתוב בספר פלא יועץ [מאמר כללות, אות י"ג], וז"ל, באמת אמרו, תפילה בלא כוונה, כגוף בלא נשמה. או לנו כי דלונו מאד, ואין אנחנו יודעים לכוון כוונות הראויות לכוון, ואין אנחנו יכולים לכוון אפילו פשוטי הדברים. מי מחמת חסרון ידיעה, ישנם עמ"ארצות, שאינם מבינים. ואפילו מי שיודע ומבין, ומי מחמת שאנו כשיכורים מטרדות הזמן. וגם חטאותינו מונעים הטוב ממנו. ואין אדם שליט ברוח. ומחשבה מועלת, והיא כבורחת. זאת מליצה, עלפי לשון הפסוק [בראשית מ', י'] וְהָיָא כְּפָרְחַת עֲלֵתָה נֶצֶה. זמחשבה מועלת, כוונתו למאמר חז"ל במסכת סנהדרין [דף כ"ו ע"ב] מחשבה מועלת אפילו לד"ת. דהיינו, האדם רוצה לכוון, אבל פתאום הוא מוצא את עצמו משוטט בעולמות אחרים, בנושאים אחרים. מחשבתו ברחק לשם. הוא שוכח את עצמו, ונזכר לאחר חצי שעה. לפחות חזק ונתחזק בעד אלדינו, ונעשה את אשר בכוחנו, להתפלל מתוך הספר, במיתון, אות באות תיבה בתיבה. ונשתדל לכוון אפילו בסירוגין, ברצוא ושוב, כאשר נוכל. אולי יתעשת האלדים לנו ויעזרנו, והוא רחום יכפר בעדנו. אפילו אם תפסת רק איזה פסוק, אפי' חצי פסוק, אפי' מלה אחת, היכן שאתה יכול לכוון, תכווין. אל תתייאש. לפחות את זאת. יותר טוב מאשר כלום.

לאחר מכן (באות י"ד), הוא אומר כך, עניית אמנים, ויהא שמיה רבא, וברכו וקדושה, הם דברים העומדים ברומו של עולם. והעיקר בהם, הכוונה. אינני יודע, על אלו כוונות הוא מדבר. יכול להיות, שהוא מתכווין על הכל. אבל מה יהיה, כאשר האדם אינו מכווין? תשמעו את דבריו, ועל כל פנים, כל מין ענייה, אם אומר תיבות שלימות, למי שאינו יודע לכוון, עושה פרי. לכל הפחות, תאמר תיבות שלימות. אל תבלע את המלים. אם מבחינה חיצונית, אתה אומר 'יהא שמיה רבה', במלים שלימות, הדבר עושה פרי. זהו כעין מה שנאמר, אַבְנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבַּח יְיָ

השלמה בעניין עשר תעשר – עשר בשביל

שתתעשר, והאם הלימוד הוא מצד "אל תקרי".

ברצוני להשלים בס"ד כמה דברים, בעניין הלימוד [תענית דף ט' ע"ב] עשר תעשר – עשר בשביל שתתעשר.

בזמנו [שיעור מוצש"ק חיי שרה ה'תשע"ה] הבאנו, את מה שכותב החיד"א בספרו פתח עיניים, שהוא מחזק את דברי הראב"ד האומר, כי צריך לגרוס 'עשר בשביל שתתעשר', בשי"ן שמאלית. דהיינו, על ידי שאתה מעשר, תזכה שיהיה לך ריוח, אשר ממנו תעשר שוב הפעם. והחיד"א הביא ראיה לכך, ממה שהגמ' לא אמרה בלשון 'אל תקרי'. כלומר, כתוב בגמ', 'מאי עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר'. אבל לא מפורש בגמ', אל תקרי 'תעשר', אלא 'שתתעשר'.

כידוע, ישנה מחלוקת גדולה בין המפרשים, מה פירוש המושג 'אל תקרי'? האם זהו בגדר דרשה? רבים אומרים, כי כאשר ישנה איזו קושיא, באים חז"ל ודורשים 'אל תקרי'. או לאידך גיסא, שהדבר כפי שסוברים הרמב"ם וסיעתו, שזהו רק בגדר 'מליצת השיר'. חז"ל עשו זאת רק כסימן לזיכרון.

מהר"ן חיות [מבוא התלמוד פרק ארבעה ועשרים] מרחיב על כך, והוא מביא הרבה מן המקומות, שבהם נאמר דבר זה בש"ס. וז"ל, הדרושים הנאמרים ברוב עניין בש"ס, בלשון 'אל תקרי' כך אלא כך, יבואו על פי הרוב רק בחילוף אותיות בין שמאל לימין, ובחילוף הנקודות והברות. כמו אל תקרי שְמוֹת [תהלים מ"ו, ט'] אלא שְמוֹת [ברכות דף ז' ע"ב], אל תקרי וְשָׁבַע יִלִין [משלי י"ט, כ"ג] אלא וְשָׁבַע יִלִין [ברכות דף י"ד ע"א] וכו', זהו חילוף הניקוד, חילוף הברות וכו', הוא מאריך על כך בבקיאיות גדולה ממש, כדרכו בקודש.

ידוע לידועים, כי מהר"ן זיע"א נוקט בכמה מקומות, שלא כדעת הרמב"ם. הדבר אינו

נאמר בסתם, זהו אינו סימן לזיכרון. מי שיראה בעץ חיים למהרי"ן, כגון לגבי מה שאנו אומרים בסוף תפילת שחרית, 'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר וכל בניך לימודי י"י ורב שלום בניך. אל תקרי בניך, אלא בוניך'. מהרי"ן סובר, כי זה לא סתם מליצה, 'בניך – בוניך', או כפי שאומר רבי אברהם בן הרמב"ם, שזהו כמו 'מחמדי השיר'. אלא הכוונה היא, שישנה קושיא על כך, והדבר אינו לחנם. והקושיא כאן היא, שהרי כתוב וכל בניך לימודי י"י, ורב שלום בניך. לכאורה, הרי כבר כתוב בהתחלה 'בניך', א"כ למה אתה חוזר שוב הפעם על המלה 'בניך'? תכתוב כך, וכל בניך לימודי ה', ורב שלום. למה כתוב שוב הפעם, את המלה 'בניך'? אלא הכוונה, שישנו כאן איזה לימוד. כלומר, ישנו הכרח לדרוש משהו. ללמדך, שאכן הם נקראים כך, כיון שהם בונים את העולם.

שאלה מהקהל: אבל בנ"ד, לגבי הלימוד 'עשר בשביל שתתעשר', זה לא אותו הדבר. כיון שכתוב בפסוק 'עשר תעשר', אין כאן את המלה 'תתעשר', א"כ כיצד אפשר להחליף את ההברות? הרי 'תעשר', זה לא 'תעשר'?

תשובת מרן שליט"א: וכי אי אפשר להפוך, בדרך דרשה, את השי"ן השמאלית, לשי"ן ימנית? בהרבה מקומות דרשו כך. כגון 'ושם דרך' – 'ושם דרך' [עין סוטה דף ה' ע"ב]. השאלה כאן היא, למה כתוב עוד הפעם 'תעשר'? וכי מעשרים כמה פעמים? הרי מעשרים רק פעם אחת.

שאלה מהקהל: אבל חסרה כאן אות. תשובת מרן שליט"א: טוב, אבל זהו 'אל תקרי'. הדבר כפי שכתוב לגבי הפסוק, פָּדַת אֶת יְיָ מִהוֹנָהּ [משלי ג', ט']. דורשים חז"ל [מבוא בפירש"י שם], 'אל תקרי מהונך, אלא מגרונך'. הכנסנו את האות גימ"ל וגם את האות רי"ש, במקום האות ה"א. אבל זהו 'אל תקרי'. זאת אינה קושיא.

שערי יצחק – השיעור השבועי

הבנת דברי רבי אברהם בן הרמב"ם, והאם ניתן לתרגם על פי דבריו את הקושיא על הרמב"ם מדוע אינו מביא דין זה להלכה ולמעשה.

בסוף השיעור הקודם, הבאנו את דברי רבי אברהם בן הרמב"ם, בעניין הלימוד 'עשר תעשר' – 'עשר בשביל שתתעשר'. וכן בעניין הלימוד, 'עד בלי די' – 'עד שיבלו שפתותיכם מלומר די'. הקשינו קצת על דברי רבי אברהם בן הרמב"ם, אשר כותב, כי הלימודים הללו הם רק 'על דרך מחמדי השיר'.

לפי דבריו, ולא יעלה על דעתך, שכל דרש בפסוק מן הפסוקים – כאשר יאמין מי שלא יגיע לדעת אמיתית – שאומרים שזה הקבלה בידם, זה כמו מאמר מוסגר כמובן, כאשר הוא בעיקר התורה והקבלה. אין הדבר כן. אך דע, כי פירוש לפסוקים, שאינם תלויים בעיקר מעיקרי הדת, ולא בדין מדיני התורה, שאינם קבלה בידם, אבל יש מהם לפי הכרעת הדעת. ויש מהם דברים הנאים ומתקבלים על דרך מחמדי השיר, ומשיאים המלות והעניינים שהם יכולים לישא, ומוציאים אותם. וכמה פעמים על דרך תלמוד הבינה, במחמדי השיר וכו'.

אמרנו, כי אולי לפי זה, יתורץ רבינו הרמב"ם. דהיינו, שמא הרמב"ם למד כך. וכך היא שיטת בנו. חושבני כי כמעט בכל דבר, כפי מה שאני זוכר ויודע מתוך ספרי רבי אברהם בן הרמב"ם, תמיד הוא הולך בשיטת אביו הרמב"ם, חוץ מדבר אחד, שזכורני שבו הוא חולק על אביו, בספר המספיק, בעניין נטילת ידיים ביום הכפורים. האם ביום הכפורים בשחרית, נוטלים ידיים, או שלא. הוא כותב שם, כי אם אבא מארי היה שומע את הסברא הזאת, כפי שהוא אמר, הרי שגם הוא היה מודה בכך. [כי הרמב"ם פ"ז מתפילה הלכה ח' פסק שביום הכיפורים ותשעה באב אין נוטלים ידיים בשחרית. וע"ע פרק ג' משביתת עשור הלכה ב' ובמפרשים. כמו כן מהרי"ץ בעץ חיים סדר תשעה באב דף י"א ע"א העלה שכל רבנותא פליגי על רבינו

הנקודה שברצוני לעמוד עליה, היא הדיוק בנ"ד של החיד"א, האם זהו מצד לימוד 'אל תקרי', או שלא.

מביא מהר"ץ חיות בהמשך דבריו [שם] כך, ודע כי גם בברייתות דא"י ובתלמוד ירושלמי מצינו, סמיכות כאלו הנאמרים בלשון 'אל תקרי'. רק לפעמים מבואר ממש לשון 'אל תקרי', ולפעמים סתמו הדבר. דהיינו, לא חייב שיהיה כתוב בגמ' במפורש 'אל תקרי'.

האמת היא, כי מסתברא שהוא דייק בכך, שזהו דוקא בתלמוד ירושלמי ובברייתות של-ארץ ישראל, אבל לא בתלמוד בבלי. והרי החיד"א, מדייק כך בתלמוד בבלי. א"כ, אולי אכן הדיוק שלו צודק. אבל סוף סוף, הדבר הוא כבר יותר חלש. כי הרי לפעמים מתכוונים ל'אל תקרי', אבל לא כתוב במפורש שזהו 'אל תקרי'. אין חובה שהדבר יהיה כתוב במפורש, אל תקרי כך אלא כך, אלא תבין זאת לבד מעצמך, כי רוצים לדרוש את הפסוק בדרך 'אל תקרי'. לפעמים מבואר בלשון אל תקרי, ולפעמים סתמו הדבר.

והוא ממשיך ואומר, אולם, הוא עניין הנלמד מעצמו, דכיוונו לדרשה זו. כמו במשנה דקניין תורה, אל תקרי חרות על הלוחות, אלא חרות. שהעוסק בתורה, הוא בן חורין. אכן כאן כתוב במפורש, כי הלימוד הוא 'אל תקרי', אבל אח"כ הוא מביא מקומות אחרים, יותר מדויק מקום אחד, שבהם הדבר לא כתוב במפורש. כגון, ועיין מכילתא פרשת בא, דלמדו מקרא 'ושמרתם את המצות, מצוה שבא לידך אל תחמיצנה. כיצד לומדים מן הפסוק 'ושמרתם את המצות', על מצוה שבאה לידך וכו'? ועל כרחך, דדרשו דרך 'אל תקרי' המצות, אלא המצוות. אמנם לא כתוב כאן במכילתא 'אל תקרי', אבל על כרחך שזאת היא הכוונה, כי דרשו זאת על דרך 'אל תקרי'. [הערה על דבריו, בל"נ בשיעור מוצש"ק וארא].

הרמב"ם בזה, וסוברים שכן צריך ליטול ואפילו לברך, כי נטילת ידיים של שחרית היא לא להנאה אלא למצוה יעו"ש. רק בדבר אחד, הוא חלק על אביו. אבל בד"כ, הוא ממש הולך בדרכו. א"כ בודאי שאפשר לכאורה להבין את הרמב"ם, מה שלא נכתב מפורש בחיבוריו, לפי הדברים ששמע בנו ממנו. למרות שבעצם, הוא לא היה איתו כל כך זמן רב, כיון שכאשר נפטר הרמב"ם, רבי אברהם בנו היה רק בן תשע עשרה. אבל כבר אז בבחירתו הרמב"ם כתב עליו, שהוא בעל בינה. שכל זך. אפי' כשהיה צעיר, הוא היה מוכשר. בכל אופן, אלו הדברים שרבי אברהם ינק וקלט מאביו הרמב"ם, וידע והכיר את ספרי אביו, מסתמא היו תלמידים נוספים בבית מדרשו, א"כ בודאי שהוא ממשיך את הדרך והשיטה של אביו הרמב"ם. בכל אופן, רואים כי הדבר כך, לכל אורך הדרך.

ממילא מסתברא, כי זהו התירוץ לשאלה ששאלנו, מדוע רבינו הרמב"ם אינו מביא את העניין הזה, שמותר לנסות את ה', במצות המעשר. הרי זאת גמ' מפורשת, כתוב בגמרא 'חוי' מזו'. מדוע הרמב"ם לא מביא זאת? אלא לכאורה, אם נתאים זאת עם דברי רבי אברהם בן הרמב"ם, א"כ הדבר מובן. כי אם הוא סובר, שהלימודים הללו הם רק 'על דרך מליצות', ממילא אין כאן איזה דבר של 'בשר', שהרי לא זה הדבר העיקרי.

אולם דברי רבי אברהם בן הרמב"ם, אינם מובנים לי כל כך, מיניה וביה. מצד אחד הוא אומר, כי הדברים הללו, אינם קבלה של חז"ל, בדיני התורה. אלא, אלו פירושים תלושים. אפשר לפרש כך, ואפשר שלא. זהו כפי הלימוד, וישמע יתרו, מה שמועה שמע ובא וכו'. וכל חכם אומר סברא שלו, שלדעתו של ר"א זאת השערה, ולא מוכרח לקבל אותה. אבל מאידך הרי הוא עצמו אומר, כאשר הוא בעיקר התורה והקבלות. דהיינו, כאשר פירושי חז"ל, נוגעים בעיקר התורה והקבלות, אין לזוז

מהם. והרי לכאורה בנ"ד, בודאי זאת הלכה מפורשת, כפי שהגמרא לומדת מכך, 'חוי' מזו'. הרי הגמ', מוציאה מכך הלכה. אינני יודע, כיצד יסביר זאת רבי אברהם בן הרמב"ם. לכאורה כתוב כאן במפורש, הגמ' באה לומר כאן דבר הלכה, ואין המדובר רק כיצד לפרש את הפסוק, ושאינן מכך נפק"מ לדינא. צריך עיון.

בכל אופן, ר"א בן הרמב"ם, קישר ביחד את שני הדברים, את 'עשר תעשר', ואת 'ובחנוני נא בזאת', והוא כותב כי שני הדברים שדורשים מן הפסוקים הללו, הם על דרך 'מחמדי השיר'. וכבר אמרנו, כי המתרגם כאן, לא דייק. עדיף שהיה כותב, על דרך 'מליצות השיר'. קצת קשה להבין את לשונו כאן, כנראה המתרגם לא מצא את המלה המתאימה. בכל אופן, שני הדברים, קשורים בהדי הדדי.

כמו־כן הבאנו בשיעור הקודם, את שאלת הגרי"ח בספרו בן יהודע, מדוע הגמ' מביאה כאן את הדרשה של 'עד שיבלו שפתותיכם מלומר די' הרי לכאורה, אין קשר בין הדברים. הסברנו זאת אז. אולם כעת, גם מדברי ר"א בן הרמב"ם אנו רואים, כך יוצא לפי דבריו, שהוא אכן קישר בין הדברים. משמע, כי הא בהא תליא. דהיינו, מסקנת דבר זה, 'עשר בשביל שתתעשר', נבנה יחד עם מה שכתוב, 'עד שיבלו שפתותיכם מלומר די'. לכן הגמ' מביאה את הדרשה הזאת, בכדי לחזק את לימוד הפסוק.

דברי המפרשים, בביאור פשט הפסוק "עד בלי די".
 מה הוא אכן פשט הפסוק, ובחנוני נא בזאת
 אָמַר יְיָ צְבָאוֹת, אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת
 אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם, וְהִרִיקְתִּי לָכֶם בָּרֶכֶת "עַד בְּלִי
 דִי" [מלאכי ג', י']? מה פירוש המלים, 'עד בלי
 די'?

שערי יצחק – השיעור השבועי

הוא היה אומר עוד שתי מלים, ואז הדבר היה מובן. היה עליו לתרגם את המלים 'עד בלי די', 'עד דיבלון שפתכון מלמימר מסת'. לפרש את המלה 'בלי', מלשון 'בלאי', הרי זהו חידוש, הדבר לא יעלה מאליו על הדעת, א"כ קשה לומר שהוא סמך על מה שכתוב בספרים האחרים.

במס' שבת [דף ל"ב ע"ב], מובאת גם כן הדרשה הזאת. והרי"ף, שזהו בנ"ד הר"ר יאשיהו פינטו, וכן בעל עיון יעקב, מסבירים את זאת.

הרי"ף שם כותב כך, עד בלי די, הכוונה שלא מצינו מי שיאמר די בברכה. אמנם כאן רמז על ריבוי הגשמים, דסמוך ליה 'אפתח לכם ארובות השמים' בגשמים, עד שתאמרו די הגשמים. כמו שאמרו לחוני המעגל ותענית דף י"ט ע"א, כשם שהתפללת שירדו גשמים, כך התפלל שילכו להם, כי דיינו הגשמים. דהיינו, המדובר לגבי הגשם. כי כאשר הוא יותר מדאי, אזי האנשים כבר אינם יכולים לסבול את רוב הטובה.

אך גם אם הפשט על גשם, אבל אעפ"כ 'ארובות השמים' יכולים לשמש משל לכל שפע טובה וברכה שבעולם.

ובעל עיון יעקב שם מסביר כך, כי אם מרבה נכסים, מרבה דאגה. כדכתיב [משלי ל'] רש ועושר אל תתן לי. לכן האנשים כבר יגידו, די, איננו רוצים בכך. בד"כ, אם יש לאדם מאה, הוא רוצה מאתיים. ואם יש לו מאתיים, הוא רוצה חמש מאות. אבל גם ישנם מצבים, שהעושר מביא לאדם את פיזור הנפש, עד שאינו רוצה זאת.

ברוך ה' שהיקפנו קצת את הנושא, מכמה צדדים. אף כי אין לתוה"ק קץ ותכלה.

הרד"ק [שם] אומר כך, פירש אדוני אבי ז"ל, עד שלא יספיקו לכם כלים ואוצרות. דהיינו, אני אריק לכם ברכה 'עד בלי די', שלא יהיו לכם מספיק כלים במחסנים, היכן להניח את כל זאת.

אולם, יש לי תמיהה. לשון תרגום יונתן, איננו מובן לי. אשמח לשמוע, אם מישהו יוכל לפענח את דבריו.

התרגום אומר כך, ואחית לכון טובא עד דתימרון מסת. הוא מפרש את המלים, 'זהריקותי לכם ברכה' כך, 'ואחית לכון טובא'. דהיינו אוריד לכם טוב, שפע טוב. בסדר. א"כ הוא מפרש את המלים, 'עד בלי די', 'עד דתימרון מיסת', דהיינו עד שתאמרו די. לכאורה, התרגום אומר בדיוק ההיפך, ממה שכתוב בפסוק. הפסוק אומר 'בלי די', והוא מפרש זאת, עד שתאמרו מיסת, הרי כתוב הפוך, בלי. גם בכל המקומות שהוא מתרגם את המלה 'בלי', איננו מפרש כך. א"כ, כיצד מתרגם כאן יונתן, את המלים 'עד בלי די', 'עד שתאמרו די'? לכאורה הדבר תמוה מאד.

שאלה מהקהל: אולי הוא תירגם כפי הדרש, 'עד שיבלו שפתותיכם מלומר די'?

תשובת מרן שליט"א: א"כ, שיגיד בארמית את המלה המקבילה למלה 'שיבלו', אבל הוא לא אומר אותה. הקורא צריך להיות גאון, בכדי לקשר זאת עם דברי הגמרא. אם הוא היה אומר בארמית, את תוכן העניין של 'עד שיבלו שפתותיכם מלומר די', הדבר היה טוב. אבל מה שאנחנו רואים הוא, שיונתן בן עוזיאל (שתרגמו נאמר ברוח הקודש, כמפורש במגילה דף ג' ע"א) מפרש את המלה 'בלי', 'שתאמרו'. א"כ, הוא החסיר את העיקר. איך אפשר להבין את התרגום, ע"י שנחבר את דבריו עם דברי הגמרא, כאשר הוא אפילו לא רומז אליה. אתה צודק, שאכן הדבר מתאים עם הדרש. אבל כאשר תרגום יונתן, רוצה לפרש משהו, הוא אומר זאת במפורש. א"כ,

תירוץ נוספים בדעת הרמב"ם, אשר אינם מתאימים לדברי הגמרא.
 נותר לנו ליישב, את שיטת רבינו הרמב"ם.

מותר לנסות, כיון שהדבר לא יזיק. כך מביא בעל חידושי בן אריה, ומקורו מבעל ספר החינוך שהבאנו בעבר.

כפי שאמרנו לעיל, אולי הרמב"ם יתיישב, לפי דברי רבי אברהם בנו. והבאנו בשיעורים הקודמים, עוד כמה תירוץ, כיצד להסביר זאת. כמו"כ, אנחנו צריכים לדעת, מה היא ההלכה למעשה. ומאי נפקא מינה לדינא, מכל העניין הזה.

והוא ממשיך ואומר כך, והרגיל בלשונות ספר החינוך, דרכו להימשך אחר שיטת הרמב"ם והרמב"ן. ומשמע דבזה נמשך אחר דברי הרמב"ן בפירוש התורה, וגם מתרץ דברי הרמב"ם בזה, שגם הרמב"ם מודה להסמ"ג, דלנסות את ה' אם יברכהו עבור קיום המצוה, הוא בכלל הלאו. כפי דרכו של בעל ספר החינוך, הוא הולך בשיטת הרמב"ם. בדרך כלל, בכל המצוות, הוא הולך כפי שהרמב"ם מנה את המצוות, לאפוקי משיטת בעל הלכות גדולות וכו'. אם כן, הוא – ספר החינוך – מכניס לנו כאן, כי מותר לנסות את ה', בעניין מעשרות. אבל הרמב"ם, לא כתב זאת במפורש. אלא דקשה, מדוע השמיט הרמב"ם הא, דבמעשר מותר לנסות. אתה מסביר לי כך, בדעת הרמב"ם. אבל ברמב"ם, חסרה ההלכה הזאת.

ישנו תירוץ נחמד, אשר כותבו בעל ספר חידושי בן אריה. הוא עומד על דברי הרמב"ם הללו, וכותב [ח"ב סימן כ', דף מ"ז] כך, עיינתי בספר החינוך דכתב, דבין לנסות את ה' ובין לנסות הנביא, הוא בכלל הלאו לא תנסו. ועיין בדבריו שהסביר הא דבמעשר התירה התורה לנסות, דהא דאסרה התורה לנסות אם יגמלהו ה' לברך אותו עבור המצוות שעשה, אולי יגרום החטא ועוון, ויעכב הברכה עבור קיום המצוות. אבל הברכה בשביל המעשרות, לא יעכב שום חטא ועוון, וגם הברכה היא בעולם הזה, כהבטחת הנביא בשם ה'. אבל השכר מכל המצוות, דהיינו המצוות האחרות, לא במעשר, העוון והחטא מעכב אותם בעוה"ז, ועיקר השכר הוא בעולם הבא. דהיינו, אם האדם עשה מצוה, או שעשה הרבה מצוות, והוא עשה אותם בשיא השלימות, אבל כיון שיש לו עבירות אחרות, אזי זה לא אומר שהוא יקבל את השכר על המצוות שעשה. משום הכי אסרה התורה לנסות בשאר המצוות, חוץ ממעשר עיי"ש.

והוא מתרץ כך, ולולי דמסתפינא הייתי אומר, אולי שיטת הרמב"ם, דהא דהתיר הנביא בשם ה' לנסות במעשר, היה דוקא בעת קבלת מצות המעשר, בבואם ביאה שנייה בימי עזרא, כמ"ש לעיל בשיטת הרמב"ם, דעל פי דין תורה היו פטורים, אלא דתקנת הנביאים היתה, וה' הסכים לתקנתם. הוא אומר כאן, רעיון גאוני. דהיינו, מה שכתוב בספר מלאכי, הביאו את כל המעשר אל בית האוצר וגו', זאת אינה הלכה לדורות. הרי בזמן בית שני, לא כולם הגיעו לא"י. הרי ישנן ארצות, שלא עלו לא"י. והרי כתוב, בְּבִאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ וּבַמְדַבֵּר טוֹ, י"ח, אומרים חז"ל וכתובות דף כ' ע"א, בביאת כולכם, לא בביאת מקצתכם. כלומר, בזמן בית שני, לא היה בכלל חיוב מעשר מן התורה, אלא רק מדרבנן. מן התורה, לא חייבים לתת מעשר. אבל באו הנביאים ותיקנו, כי אם תקיימו זאת, דהיינו אם תתנו מעשר,

זהו ההסבר, למה התורה אומרת, שאסור לנסות את ה'. כי האדם יאמר, הנה עשיתי מצוה, למה לא קבלתי שכר? הרי כתוב בתורה כך וכך? אלא התשובה היא, כי ישנן לך עבירות המעכבות. לכן אסור לנסות, כי ח"ו הוא יבוא מכך לידי קושיות ותמיהות וכו'. אבל לגבי מעשרות, העבירות אינן מעכבות. לכן

שערי יצחק – השיעור השבועי

וישנו יסוד לדבריו, בפירוש אברבנאל על פסוק זה שבספר מלאכי. הוא כותב כך, בשתי מלים. וזה לשונו, ובחנוני נא בזאת, כי עם היות שציוותה תורה לא תנסו את יי אלהיכם, הנה בא עתה להוראת שעה, בחנוני ונסוני אם לא אפתח וכו'. דהיינו, זאת היתה הוראת שעה. כך הוא אומר.

אבל אכן, אותו זה לא מחייב, שהדבר יתאים עם דברי הגמ'. הרי כידוע, ישנו כלל שכותב רבי אליהו מזרחי, כי כל מפרשי המקרא, כגון רש"י, וכן כל יתר מפרשי התורה, אינם מחייבים לפרש את הפסוקים, על פי ההלכה. הם מפרשים את הפסוק, כפי מה שמתאים לפשט. אבל מה הוא הדין, וכיצד היא ההלכה, זהו דבר הכתוב בגמ'. לכן, אל תגיע למסקנות, ואל תוציא דינים, ממה שרש"י מסביר, או ממה שמפרשים אחרים כותבים. כיון שהם לא התכוונו לפסוק הלכה, מתוך פירושיהם. ויתירה מכך, בעלי הכללים כותבים, שאפי' רש"י על הש"ס, אינו מתכווין לפסוק לדינא. אלא רש"י מפרש פשט בסוגיא, כפי מה שמתאים לסוגיא. ויכול להיות, שתהיה סוגיא אחרת, הסותרת את פירושו. ואכן בנ"ד, לא נראה כי הסוגיא מתאימה לפירושם. כלשכך האברבנאל. וכבר הגרי"ח בספרו בניהו, הקשה כך על הגמ', אולי זו היתה הוראה שעה וכו' עיין עליו.

כל התירוצים שאמרנו עד עכשיו, כגון התירוץ שהבאנו בשם בעל סדר משנה, וכן תירוצו של הגר"י פרלא, ותירוצו של בעל ספר קובץ, והתירוץ שהבאנו על פי דברי רבי אברהם בן הרמב"ם, וכן התירוץ שהבאנו כעת, כל התירוצים הינם דחוקים.

ולמעשה, יש לנו מכך, נפקא מינה גדולה לדינא. כי גם הרמב"ם, וגם מרן בשו"ע, לא מביאים את ההיתר הזה, שמותר לנסות את ה' בעניין מעשר. הקושיא על רבינו הרמב"ם, היא הקשה ביותר. ולגבי מרן, אמנם לכל הפחות הוא הביא זאת בספרו בית יוסף, אעפ"י שאכן

יהיה לכם ברכה מכך. כלומר, כיון שהדבר יוצא דופן, שהרי בעצם אינכם חייבים בכך כלל, אלא שאתם מתנדבים במה שאינכם חייבים, לכן הנביא אומר שתהיה לכם ברכה. אבל, זאת אינה הלכה לדורות. לפי זה מובן, מדוע הרמב"ם לא הביא את ההלכה הזאת.

והוא מוסיף ואומר, וגם לא התקינו בדרך מצוה דרבנן, אלא בדרך תקנה. א"כ, הדבר הוא אפילו בדרגא פחותה יותר. זאת איננה מצוה, אלא רק תקנה. החשיבות בכך היא פחות. ותליא בקבלת כל ישראל. והנביא אומר להם בשם ה', אם יקבלו עליהם תקנת הנביאים שהיו באותו הדור, יפתח להם ברכה עד בלי די. ואם כן, לא היתה מצוה חיובית. ועל זה הבטיח להם הנביא, אם יחייבו עצמם במצוה זו, לפרנס משרתי ה' וכו', אז ישפיע הברכה וכו'. משום הכי השמיט הרמב"ם דין זה, די ש לומר דלא נהג היתר זה, אלא באותו הדור.

ובהמשך [דף מ"ח אות ה'] הוא אומר, דשיטת הרמב"ם [פ"א מהלכות מעשר] דהא דקנס עזרא להלויים, לא ליתן להם המעשרות, לא היה אלא בזמנו. הרי כידוע, הלויים לא עלו בבית שני, לכן עזרא קנס אותם, שלא יתנו להם מעשרות וכו'. הוא מאריך, והמעייין החפץ בכך, ידרשנו משם.

לכאורה, זהו יישוב נפלא, על רבינו רמב"ם.

שאלה מהקהל: אבל מה עם מה שכתוב בגמ' בעצמה?

תשובת מרן שליט"א: יפה. אכן הדבר פלא. בסדר, יישבת את הרמב"ם, אבל זה נגד דברי הגמרא. ואכן, כל המפרשים שמתרצים את הרמב"ם בנ"ד, הם אומרים תירוצים דחוקים. אמנם, לכאורה היישוב נראה לכאורה טוב מצד עצמו, אבל הם בנו מהלכים, בלי יסודות מן הש"ס.

בכל אופן, כך הוא מסביר את הרמב"ם, למה בכל זאת הרמב"ם לא הביא זאת להלכה.

הדבר קצת תמוה, מדוע הוא לא העלה כך גם בספרו שלחן ערוך.

ולומר שהרמב"ם לא גרס פסקא זאת בגמרא, גם לא מתקבל על הדעת. הרי כולם מביאים זאת, ובכללם רבינו חננאל, שהרמב"ם פעמים רבות הולך בעיקבותיו כידוע. ואף בדקדוקי סופרים לא מובא שיש ספרים שאין בהם פסקא זו.

תירוץ מרן שליט"א לקושיא על הרמב"ם, נפקא מינה מכך להלכה למעשה, ומסקנת מרן שליט"א אשר נשארה כפי שהעלה בספרו שלחן ערוך המקוצר.

חושבני בסייעתא דשמיא, כי התירוץ הטוב ביותר בדעת הרמב"ם הוא, להגיד כי הרמב"ם למד פשט, כפי דעת המאירי [בתענית דף ט' ע"א]. הדבר מיישב את הרמב"ם, באופן נפלא ביותר. כדאי לדעת זאת.

המאירי כותב כך, כתוב בתורה לא תנסו את י"י אלהיכם, ועיקר עניינו בא על נביא שכבר נתפרסמה נבואתו על פי האותות הידועים על זה, כמו שיתבאר במקומו, או שהעיד עליו נביא, והיה מהלך בדרכים הישרים, שאדם חייב להאמין בנבואתו, ושלא להרהר עליו, ושלא לנסותו יותר מן הראוי. המאירי העתיק כמעט במדוייק, את לשון רבינו הרמב"ם, בהלכות יסודי התורה [הלכה אחרונה]. לכן גם אכן מסתברא, ליישב את הרמב"ם על פי המאירי. כיון שנראה, כי גם המאירי הבין כך. אמנם, המאירי מסביר זאת מעצמו. הוא לא קישר זאת, את פירושו בסוגיא, עם דברי הרמב"ם. אבל כיון שהתחלת דבריו, הם בודאי דברי הרמב"ם, לכן הדבר נותן לנו קצת אות וסימן, לפרש כך גם את שיטת הרמב"ם. וכפי שאמרתי לכם, נראה לי כי זהו היישוב הטוב ביותר, בדעת הרמב"ם. למרות שגם דבר זה, איננו הכי 'חלקי', מצד עצמו. אבל בהחלט מתקבל, כי כך היא דעת הרמב"ם.

ממשיך המאירי ואומר, ועם כל זה, נכללו בלאו זה עניינים אחרים. דהיינו, אכן פירוש הפסוק שכתוב בתורה, 'לא תנסו את י"י אלהיכם' הוא, שלא לנסות את הנביא. כפי שכתוב לגבי משה רבינו, שעם ישראל ניסו אותו, כמו שנאמר [שמות י"ז, ב'], מַה תִּרְיִבֹּן עַמִּדִי, מַה תִּנְסֹן אֶת יְיָ. זהו פירוש הפסוק, לא תנסו וגו' כאשר ניסיתם במסה. כך הוא פשט הפסוק. אבל בלאו הזה, נכללו עניינים נוספים. כגון, להיזהר שלא לעשות המצוה על מנת לקבל פרס עליה, עד שינסה את השם בכך. כלומר, לראות אם יעשה מצוה, אם יגמל עליה אם לאו. ואעפ"י שהתורה מייעדת שכר עליהם, באמרו [ויקרא כ"ו, ג' -ד'] אִם בִּחְקֵי תֵלְכוּ וגו' וְנָתַתִּי גְשָׁמִיכֶם בְּעֵתָם וגו'.

זהו כלל חשוב באמונה. לכך התכוונתי, במה שאמרתי בתחילת השיעור, בעניין כוונות המצוות. חשוב מאד, שהאדם יעשה את המצוות, לשם שמים. כיון שאם אתה עושה מצוה, ואתה מתכווין שזהו בכדי שתקבל עליה שכר, אזי אתה פוגם פגם גדול במצוה. אמנם התורה אומרת, אם בחוקותי תלכו וגו', ונתתי גשמיכם בעתם וגו'. אבל מסביר לנו המאירי, נכון שזאת היא ההבטחה, אבל אסור לך לחשוב בזמן עשיית המצוה, כי אתה עושה זאת, בכדי לקבל עליה שכר. למרות שהתורה מבטיחה, כי זה מה שיהיה. אין הכי נמי, כאשר השכר יבוא, אתה תבין שזהו השכר שקיבלת. תהיה בטוח, שכך אמנם יהיה. אבל אסור לך להתכווין לכך, בזמן שאתה עושה את המצוה.

דרך אגב, מה הפירוש בדבריו, 'נכללו בלאו זה עניינים אחרים'? הרי לפי זה יוצא, כי זהו 'לאו' ש'בכללות'. וכידוע, לאו שבכללות, אין לוקין עליו. אמנם, זאת איננה כ"כ קושיא, כיון ש'לאו' שבכללות, כגון 'לא תאכלו על הדם' ו'יקרא י"ט, כ"ו', פירושו שישנם כמה וכמה דברים, הנכללים בלאו זה, ואנחנו איננו יודעים מה הוא עיקר הלאו [עיי' מ"ש בזה בבארות יצחק על זבח

שערי יצחק – השיעור השבועי

שאלות? אלא חושבני, שכוונתו בדבריו, 'הדבר ברור וכו', אלא אם כן יתגלגלו לו חובות מצד אחר', ר"ל שזהו הפירוש בפסוק שהזכיר 'ובחנוני נא בזאת'. דהיינו, כיון שאתה נותן מעשרות, אזי תרוויח במעשרות האלה. אולם אם יהיו לך חובות, וכפי שהוכחנו בזמנו כי הדבר כפשוטו, כלומר שיהיו לך הפסדים בדברים אחרים, אזי אין הדבר קשור האחד לשני. לגבי המעשרות, תהיה לך ברכה. לכן המאירי מכניס זאת כאן, כי זהו פשט הפסוק 'ובחנוני נא בזאת', בכך תהיה לך ברכה, אולם אינני מדבר לגבי הדברים האחרים.

[ניתן להסביר כאן פנים אחרים מהמאירי, שזה לא יועיל לברכה בדברים אסורים, כגון לידת ילדים, רפואה וכדומה, כדי שתהא ההוכחה ברורה שזה בגלל נתינת המעשר, ולכן כתוב בזאת. אי נמי, בזאת ר"ל דוקא במעשר תבואה, ולא במעשר כספים, לפי דעת הסוברים כך, וכפי שהזכרנו בעבר, ולא נקיטין הכי לדינא].

ומכל מקום, כל לעשות על מנת כך, אסור. וכן מה שאמרו, נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו וכו', ביאורו גם כן, ותהא הבטחתכם שסוף ברכה לבוא. וכן, סלע זה לצדקה בשביל שיחיו בני, או 'יחיה פני', ר"ל והבטחתי שיהיו בני. ישנם המבינים, כי פירושו שהאדם נותן צדקה, בכדי שבנו החולה יחיה. אבל אין פירושו, שבזמן שהוא נותן את הצדקה, הוא אומר זאת. אלא הכוונה, הַבְטַחְתִּי שיחיו בני. פירושו, אני בטוח שבזכות המצוה הזאת, הקב"ה יעשה לי זאת. והנפקא מינה היא, כי אם ח"ו הדבר לא יתקיים, ומתו ילדיו, או מת בנו, שלא יגיד, חבל שנתתי צדקה, שלא יתהה על הראשונות. הדבר הוא אסור. אם האדם נותן רק בשביל כך, ובסוף הדבר אינו מתקיים, א"כ יוצא כי המצוה היא פגומה. לא שיהרהר על מדותיו יתברך, יקרה לו מה שיקרה. א"כ תעשה חשבון הנפש, למה הקב"ה לא קיבל את המצוה שלי? מדוע לא זכיתי? אבל, אם אתה

תודה למהרי"ץ ה"ל שחיטה סי' י"ד דף ס"א אות א'. יכול להיות, שדבר זה הוא העיקר. ויכול להיות, שהדבר האחר הוא העיקר. אבל בנ"ד, הרי אני אומר לך, כי זהו העיקר, רק שישנם דברים אחרים, המצטרפים לכך. א"כ, זה אינו ממש 'לאו שבכללות'. בכל אופן, לפי השיטות הסוברות כך.

אבל לגופו של עניין, זאת איננה קושיא כלל. כיון שגם אם נאמר, כי זהו לאו שבכללות, ואין לוקין עליו, אבל בלאו הכי אין מלקות על הלאו הזה, אפי' על הלאו העיקרי של נסיון הנביא, כיון שזהו 'לאו שאין בו מעשה'. א"כ, אין שום נפקא מינה מכך.

אומר המאירי בהמשך כך, ביאור הדברים, שאם יעשו המצוות, סוף השכר לבא. ולא שהתירה לעשותם על מנת כך, אלא שהבטיחם על כך. והוא אמרם 'עשר תעשר' – 'עשר בשביל שתתעשר', כלומר שסוף השכר לבוא. כאלו אמר, עשר ותתעשר, ולא שיעשר על מנת שיתעשר. לא מבינים את פשט העניין, בצורה הנכונה. בד"כ מבינים, כי 'עשר בשביל שתתעשר' היינו, שמתירים לך לנסות את ה' בכך. כלומר, תעשר, ומותר לך לכוון, בשביל שתתעשר. אבל סובר המאירי, שהפירוש אינו כך. אלא, תעשר, ואני – הקב"ה – מבטיח לך, שתתעשר. זהו הפירוש, 'בשביל שתתעשר'. אל תחשוב על כך, בשעה שאתה מעשר, אבל אני מבטיח לך, שזה מה שיהיה. החילוק הינו דק מאד.

ואעפ"י שאמר, הביאו את [כל] המעשר אל בית האוצר ובחנני נא בזאת וגו', ביאורו כן, שהדבר ברור על השכר לבא, אלא אם כן יתגלגלו לו חובות מצד אחר. הסברנו כבר בזמנו [שיעור מוצ"ק חיי שרה ה'תשע"ה], מה כוונת המאירי, בדברים שהוא השחיל כאן באמצע, 'יתגלגלו לו חובות מצד אחר'. וגם לכאורה, בשביל מה הוא מכניס זאת כאן? וכי זהו בסתם, בדרך אגב, בכדי שלא יתעוררו למעין

מתחרט על כך, זאת עבירה. וגם אסור היה לך לחשוב מראש, שאתה עושה זאת רק בשביל כך. ואם לאו, אינני נותן.

ומה שאמר כאן 'עשר בשביל שתתעשר', והקשה התלמוד ומי בעיי לנסויי קודשא בריך הוא, והוא השיב 'חוי' מזו, מדכתיב 'ובחנוני נא בזאת', לא שאף בזה יהא מותר לנסות, ולעשות על מנת כך. אלא, שאעפ"י שבשאר ייעודים, לבו של אדם בטוח בשכרם, מ"מ אינו סמוך בהם מכל וכל. אבל בזו, יהא בטוח לגמרי, שכל מדותיו ה"ה מדה כנגד מדה.

הוא אומר, כי ישנו הבדל בין כל המצוות, לבין מצות המעשרות. לגבי כל המצוות, אכן יש לך הבטחה, אבל זה אינו מכל וכל. דהיינו, זה לא בבחינת 'פסיק רישא'. אבל לגבי מצות מעשר, זהו בבחינת פסיק רישא. בעניין זה, בודאי שכך יהיה.

לשונו קצת קשה, לגבי שני דברים. ראשית, מה שהוא כותב, הקשה התלמוד, ומי בעיי לנסויי וכו'. כך כתוב כאן. אבל כנראה צריך להיות כתוב, 'ומי בעי לנסויי'. ביו"ד אחת. אינני מבין את המלים הללו. ואף אין נוסחא כזו, גם לא בדקדוקי סופרים. הרי השאלה איננה, 'ומי בעי לנסות', כלומר האם צריך לנסות. אלא השאלה היא, האם שְׁרִי לנסות, דהיינו האם הדבר מותר. אינני יודע, מדוע הוא כתב כך. זאת ההוצאה הרגילה שלספר המאירי, הוצאת קדם. אבל הסתכלתי גם בהוצאת זכרון יעקב, וראיתי כי גם שם כתובות אותן המלים. הם הגיהו זאת מתוך כתב ידו, כפי שהם כותבים בשער. ובכל זאת אין כאן שום שוני.

גם המשך דבריו, אינו ברור כ"כ. הוא אומר, 'לא שאף בזאת יהיה מותר לנסות'. לכאורה אדרבה, צריך להיות כתוב, 'לא שרק בזאת וכו'. אבל זה אפשר ליישב בדוחק. כנראה הוא מתכווין לכך, שהאדם יחשוב, כי חוי' ממה

שאני בוטח בה', שזה מה שיהיה, אבל אני גם נותן על דעת כך. א"כ, זה לא 'שרק בזה לא', אלא 'שגם בזה יהיה מותר לך לנסות'. ורק אח"כ, אתה תבדוק את הדבר.

בכל אופן, המסקנא שלו היא, כי לגבי המצוה הזאת, 'הוא יהיה בטוח לגמרי. מפני שכל מדותיו של ה' יתברך, הם מדה כנגד מדה'. כוונתו היא, כי לגבי כל המצוות, אין נראה קשר ישיר, בין המצוה לבין השכר. למשל, אם האדם מכבד את אביו ואמו, שמתקיים בו 'למען יאריכון ימיו'. אבל לגבי מעשר, זאת מדה כנגד מדה, ולכן מותר לנסות את הקב"ה בעניין זה. פירושו, שאם האדם נותן מעשר תבואה, או מעשר כספים, אזי הוא יקבל בחזרה. אם כן, זאת מדה כנגד מדה, באופן ישיר, הדבר מתאים האחד לשני. לכן, בדבר הזה מותר לנסות, כיון שאתה מקבל תמורת מה שנתת. זהו מהלך המאירי, בסוגיא זאת.

לא ראיתי אף אחד, אשר לומד כמוהו. לא בראשונים, ולא באחרונים. הוא מסביר לנו חידוש, כי הסוגיא אינה כפשוטה, וכפי שמפרשים בכל הספרים, שבמצות מעשר, מותר לנסות את הקב"ה. דהיינו, שבזמן עשיית המצוה, מותר להתכווין כך, שהאדם מנסה, הוא רוצה לראות, האם הדבר יתקיים. ואם לאו, הוא ח"ו תוהה על כך. אין היתר כזה. אסור לעשות זאת. אלא, כל העניין הוא, להגיד לך כי לגבי המצוה הזאת, בודאי שכך יהיה. היא יותר מכל המצוות האחרות. כי אם האדם נותן מעשרות, בודאי שיהיה לו שכר על כך.

אם כן יוצא לפי"ז, כי הרמב"ם מובן באופן מצויין. הרי נמצא שלא כתוב בסוגיא הזאת הלכה, שמותר לנסות את ה'. אדרבה, הדבר אסור. כל מה שכתוב כאן הוא, שלגבי עניין המעשר, בטוח שמגיע לאדם ברכה. אבל זאת אינה בגדר הלכה. ממילא, זהו דבר, שהרמב"ם אינו חייב להביאו. אי אפשר לשאול על

שערי יצחק – השיעור השבועי

ולגבי המסקנא להלכה למעשה, הדבר כדלקמן. ראשית, דעת רבינו הרמב"ם איננה ברורה. כל התירוצים שאמרנו, סוף סוף הם תירוצים דחוקים, כולל המאירי. הדבר לא מובן, כיון שזאת גמ' מפורשת. א"כ, איך הרמב"ם יסתדר עם כך? הדבר אינו ברור. ולגבי השלחן ערוך, לפחות יש לנו קצת פתח, כיון שהוא הביא זאת בספרו בית יוסף. אבל מאידך, נתקענו בקושיא אחרת, מדוע הוא לא העלה זאת להלכה בספרו שלחן ערוך. אבל בכל זאת, יש לנו להיתלות על דברי מהריק"ש, ההולך בדרכו של השו"ע, והוא אכן הביא זאת.

אבל ידוע הכלל, כי קיבלנו את הוראות הרמב"ם והשו"ע. א"כ, מה נעשה בנ"ד? כיצד כתבנו כך בשע"ה, להלכה למעשה? כבר עלה בדעתי, אולי אכן במהדורא המושלמת אשמיט זאת, או להביא בלשון יש אומרים, וכדומה.

אולם, יש לנו תירוץ טוב על כך. דהיינו, הכלל הזה, שקיבלנו את הוראות הרמב"ם, או הוראות השו"ע, זהו רק לגבי דברים המפורשים. אבל לגבי דבר אשר איננו כתוב במפורש, לא קיבלנו על כך את הוראותיהם.

את הכלל הזה, כותב הגר"ח פאלאגי, בספרו חוקות החיים [סי' נ"א]. הבאתי זאת בפסקי מהרי"ץ על שערי טהרה [דף רכ"ג], הא דקיבלנו הוראות מרן בשלחן ערוך, היינו למה שבא מפורש בדברי קדשו. אבל מה שאינו כתוב מפורש בדבריו, רק דממה שהשמיט הדין ההוא בשו"ע, מוכח ומוכרח איך דעתו בדין ההוא, הוא אינו מתווכח, האם הדבר אכן מוכרח, או שלא. הוא בטוח, כי אם מרן השמיט זאת, כנראה שהוא לא סובר את הדין הזה. דהיינו, זאת הוכחה, שהוא לא סובר כך. אבל כיון שבמפורש, שחור על גבי לבן, הדבר אינו כתוב, בכהאיי גוונא לא נאמר קיבלנו הוראות מרן. וכן מוכח מדברי שער המים [סוף סי' י"ט], שלא תפס לפסוק כמרן, אלא בדין שנפסק

הרמב"ם, מדוע הוא לא הביא זאת להלכה. דהיינו, אם הרמב"ם למד כמו המאירי, אם כן יוצא לנו, כי מסקנת הדבר בעניין זה, היא רק בגדר שלהנהגה. מבטיחים לך, כי כיון שהמצוה הזאת היא חשובה, א"כ בודאי שתתעשר ממנה. לכן, כבר אין מקום לתמוה על הרמב"ם. יש דברים רבים כאלה, שהרמב"ם לא מביאם בחיבורו, למרות שהם נכונים למעשה גם לדעתו. רק אין מקומם בחיבור שלו.

חושבני, כי זהו המהלך הטוב ביותר, מכל התירוצים שאמרנו, בכדי ליישב את שיטת הרמב"ם. אם כי, הדבר דחוק, כיון שלא כך היא פשטות הסוגיא, אבל גם המאירי הוא דחוק. ואם המאירי לומד כך בסוגיא, א"כ ישנו אילן גדול לסמוך עליו.

שאלה מהקהל: אבל הדבר כתוב בש"ע המקוצר, שמותר לנסות את ה' בעניין זה? תשובת מרן שליט"א: יפה מאד. כעת נגיע למסקנא לדינא, ומה שהרווחנו מכל העניין הזה.

לפני כן, נסכם את כל מה שדיברנו בנושא הזה.

ראשית, לגבי מצות המעשר, ישנה הבטחה, שלא מעכב בה שום דבר חטא ועוון. כפי שהסברנו בעבר. ולא ניכנס כעת לכל הפרטים.

דבר שני, הסברנו מדוע ישנם אנשים המעשרים, ובכל זאת אינם מתעשרים. אמנם צריכים לדעת, כי ישנם אנשים שעושרו, והיתה להם ברכה. אבל למה ישנם אנשים, שאינם מתעשרים? מדוע לפעמים הם אינם רואים ברכה בכספם? אמרנו שיש לפחות חמש עשרה תירוצים, לגבי השאלה הזאת. וגם הסברנו, כי בכל אופן, תמיד כדאי לעשר, כיון שגם אם האדם לא הרויח, לא נהיה לו ברכה מן הכספים, אבל לכל הפחות לא יהיה לו הפסד. דהיינו, אילולי שהיה נותן מעשר, ח"ו מצבו היה הרבה יותר גרוע. לכן, למרות שהוא לא רואה ברכה ורווחה בכספו, כדאי לו לעשר.

בשו"ע בפירוש. הוא אומר זאת, כלפי מרן השו"ע, אבל כמובן שאנו יכולים להגיד זאת גם כלפי רבינו הרמב"ם. אם כי, בדברים שאין לנו בהם מנהג, בלאו הכי אנחנו הולכים בהם כדעת מרן. אבל שאר פסקי דינים של-מרן, דינם כדברי שאר פוסקים שבזמנו. נראה לפוסם רהטא שכוונתו לומר, כי קיבלנו את הוראות מרן, בספרו שלחן ערוך. אבל לא קיבלנו הוראות מרן, בספרו בית יוסף, או בספרו כסף משנה, או לא בתשובותיו.

אמנם, הדבר איננו כ"כ פשוט. כי יכול להיות, שמהרי"ץ זיע"א, איננו מסכים לכלל הזה.

כתבתי זאת בעיני יצחק והלכות כלה, סי קנ"ג הערה מ"ב, הבאתי שם את הכלל הזה של הגר"ח"פ, וכתבתי לגבי איזה עניין שם, כי זהו דבר אשר איננו כתוב בשו"ע, ובכל זאת מהרי"ץ פסק כפי המובן מדברי השו"ע, על אף שהדבר איננו כתוב במפורש. א"כ, מהרי"ץ בזה לשיטתו דבכמה דוכתי דקדק בדעת מרן מדהשמיט להעלות הדין בש"ע דפליג וסומך על זה. הרי דס"ל דלא כהגר"ח פלאגי. וכן נראה דעת האחרונים. הדבר אינו כ"כ ברור.

אבל בנ"ד, לגבי מעשר, ישנה נטייה יותר לומר, כי כך היא ההלכה למעשה. כך מסתבר. כי לכאורה, איננו רואים שום סיבה, מדוע הדבר אינו מובא בשו"ע.

לכן, בסופו של-דבר נראה לי, כי למעשה 'במקומי אני עומד'. דהיינו, מה שכתבתי בשע"ה, זאת אכן ההלכה למעשה, כיון שאין דברים מפורשים כנגד זאת, וכך היא סוגיין דעלמא, והדבר מתאים למה שפסקו האחרונים בעניין הזה.

למסקנא, מותר לנסות את הקב"ה, בעניין מעשר. ממילא אפשר וצריך לתרום למוסדות יד מהרי"ץ, ולמוסדות פעולת צדיק, ולישיבת

פרי עין חיים, ולישיבת נחלת אבות, ולת"ת עטרת חיים, ולרשת הכוללים נחלת מהרי"ץ, וכו' וכו', ובעז"ה יראו מכך ברכה רבה. אפשר לעשות זאת, על מנת לנסות את ה'. להגיד להקב"ה, תשמע, ריבון העולמים, אני תורם החודש, והכי הרבה עוד חודש נוסף. ואם לא תהיה לי ברכה בכסף, אני מפסיק לתרום.

הרבה ניסו, ואכן הצליחו. זכו לברכה והרווחה. יש אנשים שדוקא כשמצבם דחוק, נתנו מעשר כספים, ואז הצליחו. אבל כפי שאמרנו, ישנם כללים בכך, כגון שצריך שהמעשר יהיה במדויק וכו'.

שאלה מהקהל: לפי הרמב"ם והמאירי יוצא, כי בודאי שמתעשרים, כפי שהרב אמר מקודם. האם אין שום דבר המעכב? אפילו אם היה צריך לגזור עליו גזירה מן השמים, עדיין הוא יתעשר? תשובת מרן שליט"א: העוונות, אינן מעכבות. אבל אם ח"ו הוא עשה איזה נזקים, שהוא חייב לשלם עליהם, אזי ברור שהכסף הזה שהרויח ילך לפה ולשם. או ח"ו, אם הוא עושה עבירות, אשר מביאות לידי עניות. כי בשמים עושים חשבון, מצד אחד אמנם הוא צריך להתעשר, אבל מאידך הוא צריך להיות עני. לכן, בסופו של-דבר הוא יהיה באמצע.

שאלה מהקהל: אבל הרב פסק, שהוא אכן יתעשר, מבלי לעשות את החשבון הזה? תשובת מרן שליט"א: באופן הרגיל, הוא צריך להתעשר. אבל עליו לבדוק את עצמו, האם הוא עובר על דברים, המביאים לידי עניות, ובגללם הוא אמור להיות עני רח"ל. ואם הוא אינו עובר עליהם, אזי אה"נ, הוא יתעשר. עליו ללמוד להיות בקי, ולעשות את חשבונות הנפש בצורה מסודרת ומושלמת, ואז לא תישארנה לו קושיות. והבוטח בי"י, חסד יסובבנו.

שערי יצחק – השיעור השבועי

רב, כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. ופריך, הי נינהו, ד'בראשית' תשעה הוי. הרי בפרשת בראשית, ישנם רק תשעה 'ויאמר'. היכן ה'ויאמר' העשירי? ומשני, 'בראשית' נמי מאמר הוא, שנאמר בְּדָבָר יְיָ שָׁמַיִם נִעְשׂוּ (תהלים ל"ג, ו'). עד כאן הגמרא.

וכאן הבן שואל, אם כן לכתוב "בדבר", שהוא ג"כ לשון מאמר, ולמה פתח במלת 'בראשית'? הוא שואל שאלה. הגמ' מתרצת, כי המלה 'בראשית', היא ג"כ מאמר. כיון שכתוב בספר תהלים, בדבר יְיָ שָׁמַיִם נִעְשׂוּ. אכן לא כתוב במפורש 'ויאמר', אבל כביכול כתוב 'ויאמר', במלה 'בראשית'. כי 'בדבר', זה גם כן דיבור. אבל הוא שואל, כל אחד צריך לשאול זאת, 'כאן הבן שואל', בדרך מליצה מ'מה נשתנה', א"כ למה כתוב בתורה 'בראשית'? שיהיה כתוב, 'בדבר'?

אומר הנש"ר כך, לבאר זאת, נקדים מדרש רבה, וז"ל, מתחילה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין, וראה שאי אפשר להתקיים, שיתף הקב"ה מדת הרחמים למדת הדין. וכתב בפירוש על העשרה מאמרות וזה לשונו, שהיה רצון הקב"ה לברוא את העולם על ידי אל"ף בי"ת אחורנית, על ידי אותיות תשר"ק, בסוד אור חוזר, שהוא אותיות תשרי, תי"ו שי"ן רי"ש, והוא מורה על מדת הדין. וראה שאין העולם יכול להתקיים. שיתף הקב"ה מדת הרחמים, ר"ל שברא העולם בחודש ניסן, שהוא חודש האביב. דהיינו, על ידי אל"ף בי"ת כסדרו, בסוד אור ישר. ומלת אביב, הוא בסוד אל"ף בי"ת כסדרו, ומורה על מדת הרחמים. וצירף הקב"ה עוד אות יו"ד משמו הגדול, ונעשה ממנו תיבת בראשית. דהיינו, על ידי צירוף האותיות תשרי, עם אותיות אביב, שצירף מדת הדין עם מדת הרחמים.

השלמה בביאור דברי מהרי"ץ בשם ספר נש"ר בעניין כל פינות שאדם פונה לא יהיו אלא דרך ימין, דברים עמוקים המובאים בספר נש"ר, ולפי זה השלמה בהבנת דברי מהרי"ץ בעניין שם חב"ו שבמלים "מקבץ נדחי עמו ישראל", ודחיית הטוען על הבנת מהרי"ץ בעניין זה.

ברצוני להשלים ולהמשיך בנושא שדיברנו [שיעור מוצש"ק וישב ה'תשע"ה], לגבי 'כל פינות שאתה פונה, לא יהיו אלא דרך ימין'.

הבאנו את דברי מהרי"ץ זיע"א בעניין חנוכה, ואעפ"י שהרב הלבוש כתב, להדליק כדרך שאנו בני ברית כותבים, מצד ימין לצד שמאל, זה נקרא אצלו 'דרך ימין', אומר מהרי"ץ על זה, כבר השיגו הרב תוספת יום טוב, ואמרו שדרך ימין הוא מצד ימין לצד שמאל, נפלה כאן טעות בהדפסה, וצריך להיות הפוך, 'דרך ימין הוא, מצד שמאל לצד ימין'. התשובה לכך היא, שבכתובה היד הולך מצד שמאל לימין, שמושך בקולמוס לצד ימין כנודע, וכן כתב בספר נש"ר ז"ל דף ג' ע"ב. אמרנו [שיעור מוצש"ק ויצא ה'תשע"ה] שזהו הספר נפתלי שבע רצון.

כיון שמהרי"ץ אומר, לעיין בספר הזה, א"כ בואו נעיין בדבריו. מהרי"ץ מציין את ספר נש"ר בדף ג' ע"ב, ואכן הדבר נמצא שם. ברוך ה' שזכינו לכך. זה הדפוס הכי ישן, אשר היה לפני מהרי"ץ. אבל בדפוס שאחרי כן, זה נמצא בדף ד'.

ספר נש"ר, כותב כאן דברים מעניינים מאד. ותכף תראו, שתהיה לנו מכך נפקא מינה. בעז"ה, שנספיק הכל. אבל, אתם צריכים להחזיק ראש' טוב.

הוא כותב כך, איתא בראש השנה, פריך שם, הני עשרה פסוקים של-מלכויות, כנגד מי תיקנו חז"ל. הרי מלכויות וזכרונות ושופרות, בכל אחד מהם ישנם עשרה פסוקים, מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים. א"כ, כנגד מי הם? אמר

כלומר, אותיות תשר"ק, הן 'אור חוזר'.
 ואותיות אבג"ד, הן 'אור ישר'. והקב"ה צירף
 את שניהם, במלה 'בראשית'. דהיינו, יש בה גם
 את חודש האביב, דהיינו חודש ניסן, וגם את
 חודש תשרי. זהו מה שנחלקו רבי יהושע ורבי
 אליעזר, במסכת ראש השנה ודף י"ו"א. לפי זה
 יוצא, כי שני הדברים, הם אמת. כי במלה
 'בראשית', יש את האותיות 'תשרי', זהו חודש
 תשרי, אשר זהו מדת הדין. דהיינו, אם אתה
 הולך בדרך תשרי, כלומר אחורה, מהסוף
 להתחלה. ובנוסף, גם יש במלה 'בראשית', גם
 את אותיות א"ב. ויש את האות יו"ד, שהיא שם
 השם. ממילא, במלה 'בראשית', הצטרפו מדת
 הדין ומדת הרחמים, גם יחד. ע"י האותיות אשר
 מקדימה, והאותיות שמאחורה. איזו חריפות.

היוצא מזה, אל"ף בי"ת מתיבת 'בראשית',
 מורה על מדת הרחמים, בסוד אור ישר. ותי"ו
 שי"ש מתיבת בראשית, מורה על מדת
 הדין, בסוד אור חוזר. ואע"פ שבתבת
 בראשית, הבי"ת קדמה לאל"ף, היינו טעמא,
 משום תתהפך כחומר חותם. אכן צריך היה
 להיות, קודם האות אל"ף, ואח"כ האות בי"ת,
 ואלו במלה 'בראשית', ישנה קודם את האות
 בי"ת ואח"כ את האות אל"ף, אבל כאן ישנו
 כבר סוד. תתהפך כחומר חותם, ויתיצבו פמו
 לבוש [איוב ל"ח, י"ד]. ישנם דברים הפוכים,
 נשגבים למעלה מִבְּנֵתָנוּ. לכן הדבר התהפך.
 אבל על כל פנים, האותיות הללו, הן ישנן כאן.
 ואיתא במגלה עמוקות, בדבר י"י שמים נעשו,
 תיבת 'בדבר', הוא נוטריקון, במדת דין במדת
 רחמים. ע"י צירוף שניהם, נברא העולם. זהו
 ר"ת 'בדבר', אלו שני הדברים, במדת דין
 במידת רחמים.

ולפי זה, אותיות של־תיבת 'בדבר', המה ממש
 אותיות של־תיבת 'בראשית', שגם האותיות
 של־תיבת בראשית, הוא במדת הדין ובמדת
 הרחמים, כמו שנתבאר.

ועל פי הערה זו, תמצא מבואר מאליו,
 דקושיית הגמרא 'כנגד מי תיקנו', ומשני 'כנגד
 עשרה מאמרות', ר"ל כנגד עשרה 'ויאמר'
 דכתיבי במעשה בראשית, שבהם נברא
 העולם. ועל זה פריך, הלא תשעה 'ויאמר'
 בלבד כתיבי. ומשני, 'בראשית' נמי מאמר
 הוא, שנא' בדבר י"י שמים נעשו. ר"ל, שמלת
 'בראשית' הוא גם כן מאמר, וכאילו הוי כתוב
 במקומו 'ויאמר', משום דאותיות של־
 בראשית, המה ממש אותיות של־בדבר. ואם
 כן, הכל חדא הוא. המלה 'בראשית', זאת
 המלה 'בדבר'. המלה 'בראשית' כוללת את
 מדת הדין ומדת הרחמים, כפי שהמלה 'בדבר'
 כוללת את מדת הדין ומדת הרחמים.

לא לחנם, מהרי"ץ מזכיר אותו בראשי תיבות,
 נש"ר. הן כאן, והן במקומות נוספים. דהיינו,
 שהוא עף בשמים, כמו נשר הטס בשמים. אבל
 זאת רק ההתחלה.

ועל פי הערה זו, יבואר מ"י, חושבני כי כוונתו
 לראשי תיבות, 'מדרש ידוע', או 'מאמר ידוע'.
 הוא כתב כאן הרבה ר"ת, אבל פתחנו אותם.
 וז"ל, חבקוק עָג עוגה ועמד בתוכה ואמר,
 רבש"ע, איני זו עד שתודיעני קץ הפלאות.
 שנאמר, הודיעני י"י קץ הפלאות. אמר לו
 הקב"ה, הלא בן תורה אתה, כתוב א' על לוח
 וכו', עד כאן המאמר. הוא מביא מאמר חז"ל,
 שחבקוק הנביא עשה מסביבו עיגול, ואמר
 להקב"ה, אני לא זו מכאן, עד שתודיעני קץ
 הפלאות. וה' עונה לו, הרי אתה בן תורה, א"כ
 תכתוב את האות אל"ף על הלוח.

המאמר הזה הוא נפלא בהפלא ופלא, מתרי
 תמיהי, וכבר בעלי תריסין בנה כל אחד
 בשמים מעלתיו, וגם אני אענה חלקי בזה.
 הדבר שבמדרש אינו מובן. ראשית, מה חבקוק
 שואל, וכי הקב"ה מגלה את קץ הפלאות? הרי
 על כך כתוב, כי 'אפילו ליבא לפומא לא גלוי'.
 כיצד הוא 'מכריח' כביכול את הקב"ה, שיגלה

שערי יצחק – השיעור השבועי

ולבאר זאת, נקדים מה שנחלקו בו עמודי עולם, בעניין כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין. זהו מה שציין מהרי"ץ, בשם ספר נש"ר. דהיינו, לגבי דבריו בפיסקא הזאת. שמוהרמ"י נ"ע, זהו רבי מרדכי יפה, בעל הלבוש, כתב, כמו שאנו בני-ברית כותבים מצד ימין לצד שמאל. אמנם הגאון בעל תוס' יו"ט השיג עליו ואמר, שדרך ימין הוא מצד שמאל לצד ימין. ומה שהביא ראיה מן הכתיבה, שהוא מצד ימין לצד שמאל, אדרבה, בכל אות שכותב, ובפרט בכתב אשורית, היד הולך משמאל לימין. בדרך משל, א' כזה, שנכתבת יו"ד למעלה, ויו"ד למטה, וא"ו בין שני היוד"ן בשיפוע באמצע. וכאשר כותב יו"ד עליונה, מתחיל בקולמוס בצד ימין, ומושך ידו עם הקולמוס אחור לצד ימין, כשיעור מִשך היו"ד. ואח"כ כותב הוא"ו שביניהם, מתחיל ג"כ בצד שמאל, ומושך ידו עם הקולמוס לצד ימין בשיפוע, כשיעור משך אורך הוא"ו. ואח"כ היו"ד שלמטה, גם כן כעניין זה. וכל האותיות דאלפ"א בית"א, כולן נכתבים באופן זה, מצד שמאל לצד ימין. ועל דרך זה, הוא דרך ימין.

הגם דסדר כתיבת האותיות והתיבות וקריאתן, הכל הוא מצד ימין לצד שמאל, אבל כתיבת האל"ף עצמה, נכתבת מצד ימין לצד שמאל. מובן למעיין כי ישנה כאן ישנה טעות דפוס, וצריך להיות ההיפך, 'האל"ף עצמה נכתבת מצד שמאל לצד ימין. כפי שדיברנו בזמנו, שכך כותבים את האות אל"ף. הוא אומר כך, נכון שהאותיות נכתבות מימין שמאל, אבל הכתיבה בעצמה, דהיינו משיכת הקולמוס, הולכת מצד שמאל לצד ימין. את האות אל"ף, כותבים כך. בהתחלה את היו"ד העליונה, משמאל לימין. ואח"כ את הוא"ו שבאמצע, משמאל לימין. הרי לא כותבים את הוא"ו מלמטה למעלה, אלא ההיפך, מלמעלה למטה. ואח"כ את הרגל, ג"כ כותבים משמאל לימין. אם כן, הולכים מצד שמאל לצד ימין.

לו זאת. ואם לאו, הוא יישאר שם. הדרישה הזאת איננה מובנת כלל. דבר שני, מה הקב"ה עונה לו, תכתוב אל"ף? מה התשובה בכך?

יבואר על פי מדרש רבה וז"ל, תשר"ק, על שם הגאולה נאמר, שנאמר אֶשְׁרָקָה לָהֶם וְאֶקְבָּצֵם [זכריה י, ח']. צפע"ס, על שם וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִטְפוּ הַהָרִים עָסִים [יואל ד, י"ח]. וכבר כתבתי לעיל, אל"ף ב"ית כסדרו, הוא בסוד אור ישר, מורה על הרחמים. אבל למפרע, דרך תשר"ק, הוא בסוד אור חוזר, מורה על הדין.

ומעתה נקל הדבר להבין, מה שהיה חבוק מתקשה, ואי אפשר היה לו לעמוד על הדבר. דתשר"ק, על הגאולה נאמר, הלא הוא בסוד אור חוזר, מורה על הדין. והגאולה, תהיה ברחמים, כמו שנאמר ושבתי לירושלם ברחמים רבים. [לשון הפסוק הוא [זכריה א, ט"ז], שְׁבִתִי לִירוּשָׁלַם בְּרַחֲמִים]. ועל כן היה מתחבט לפני המקום ואומר, הודיעני ה' קץ הפלאות, ר"ל העמידני על אמיתת הדבר בעסק קץ הפלאות, שהוא הדבר של-פלאי פלאות.

דהיינו, חבוק לא שהוא שאל את הקב"ה, תגלה לי מתי יהיה זמן קץ הפלאות. על כך לא שואלים. אף אחד לא שאל על כך. בשו"ת מן השמים למהר"י ממרויש, המליצו על כך את הפסוק [שמות ו, כ"ב] מִיִּשְׂאֵל וְאֶלְצָפָן וְסִתְרִי. דהיינו, מי שאל? והאל צפן והסתיר את הדבר. אף אחד אינו יודע זאת. [גם ידוע כי מי שמגלה, אינו יודע. ומי שידע, אינו מגלה]. לא זאת שאילת חבוק. אלא, לחבוק היתה תמיהה, כיצד יכול להיות, שכתוב לגבי הגאולה, אֶשְׁרָקָה לָהֶם וְאֶקְבָּצֵם, הרי לכאורה זהו סדר תשר"ק, שהיא מדת הדין. והרי הגאולה צריכה להיות, במדת הרחמים. הדבר לא היה מובן לו.

על כך הוא התפלא, זאת היתה תמיהתו. והשיב לו הקב"ה, כתוב אל"ף על לוח. תשובה זו, פשיטא בלתי מובן. וכי על ידי כתיבת אל"ף, יבין סוד הדברים, שהם כבשונו של-עולם? ליבא לפומא לא גלי.

שאלה מהקהל: אך יכול להיות, שהוא מדבר על הבנייה שלאות. כי קודם היו"ד העליונה היא בצד ימין, ואח"כ האות וא"ו היא באמצע, לצד שמאל, ואח"כ מלמטה עוד יו"ד שהיא לצד שמאל.

תשובת מרן שליט"א: בסדר, אבל כל חלק מן האות, נחשב כאות בפני עצמה. הרי רבים כתבו, כי כך ישנן ששים ריבוא אותיות לתורה. ויש מפרשים כי עושים את החשבון, לאחר שמפרקים את האות בעצמה, יוצא שהאות נחשבת לכמה אותיות.

ואם כוונתך שאין צורך לומר כי זו טעות דפוס, אבל לפי מהלך דבריו מוכח שזו טעות. הוא לא התכוון לכך.

ובהיות כן, דוק ותשכח לדעת מוהרמ"י, לדעת רבי מרדכי יפה, תמצא דתשר"ק מורה כולו על דין. שהרי לדבריו, 'דרך ימין' הוא מצד ימין לצד שמאל, כמו שאנו כותבים סדר האותיות, בסוד 'אור ישר'. ואם כן, תשר"ק הוא בסדר אור חוזר, מצד שמאל לצד ימין, מורה על הדין, ממה נפשך. אם מצד קריאתו, שמתחיל בצד שמאל ופונה עצמו לצד ימין, הן מצד כתיבת האות עצמו, שמתחיל בצד שמאל, ומושך הקולמוס אחור לצד ימין, כמו שנתבאר. ואם כן, ממה נפשך תשר"ק הוא בסוד אור חוזר. אבל לדעת הרב תוס' יו"ט, ש'דרך ימין' הוא מצד שמאל לצד ימין, לפי זה תמצא, שתשר"ק הוא מורה כולו על רחמים, בסוד אור ישר, ממה נפשך. אם מצד סדר האותיות שנקראים מצד שמאל לצד שמאל, הן מצד כתיבת האל"ף עצמה, שמושך הקולמוס מצד שמאל לצד ימין. ואם כן, תשר"ק מורה על רחמים, ממה נפשך.

תשמעו איזה חידוש נפלא הוא אומר. הלבוש אומר, כי כך נקרא 'דרך ימין', מצד ימין לצד שמאל. והתוס' יו"ט אומר ההיפך, שהולכים מצד שמאל לצד ימין. ממילא, הדבר הפלא ופלא. חבקוק סבר בקושיא, כפי דעת הלבוש.

והקב"ה ענה לו, כפי דעת התוס' יוס טוב. דהיינו, חבקוק שואל, רבש"ע, הודיעני ה' קץ הפלאות. כיצד יתכן שהגאולה תהיה, ע"י 'אשרקה להם', בסוד תשר"ק? הרי זאת מדת הדין? הרי תשר"ק, זהו מצד שמאל לצד ימין.

חבקוק סבר בשאלתו, כדעת הלבוש, שצריכים ללכת מצד ימין לצד שמאל. אם כן, רבש"ע, הרי זאת מדת הדין? עונה לו הקב"ה, כי הדבר ההיפך, זאת 'דרך ימין', מצד שמאל לצד ימין.

ומעתה תמצא מבואר מאילוי, דכבר כתבתי לעיל, דחבקוק נתקשה בעניין הגאולה, מאחר דתשר"ק מורה על דין, שהיה סובר 'דרך ימין' מקרי מצד ימין לצד שמאל, ואם כן תשר"ק הוא כולו דין, ממה נפשך. ועל כן, לא היה יכול לעמוד על הדבר. איך יהיה על ידי תשר"ק? הלא כתיב, (ו)שבת לירושלם ברחמים, ש"מ מצד הרחמים תהיה. ורצה הקב"ה להראות לו, שתשר"ק הוא כולו רחמים וכו'.

כעת מובן, למה הקב"ה אמר לו, תכתוב את האות אל"ף. לכאורה, מדוע הוא לא אמר לו, תכתוב את אותיות א' ב'? למה הוא אמר לו, תכתוב רק אות אחת, את האות אל"ף? אלא התשובה, כי אם הוא היה אומר לו תכתוב א' ב', אזי חבקוק היה אומר, רבש"ע, הרי א' ב' זה הולך מימין לשמאל. לכן אמר לו הקב"ה, תכתוב רק את האות הזאת, כי ע"י שתכתוב אותה, אתה תראה כיצד היא משיכת הקולמוס, כפי המקובל, שזהו משמאל לימין. אם כן, זהו הנקרא 'דרך ימין'. הוא מאריך עוד בעניין זה, אבל אני אקצר כעת.

לאחר מכן הוא אומר כך, ואל תתמה על הדבר שנתקשה בו חבקוק, אל תתפלא, מדוע לחבקוק היה קשה זאת? שמצינו שלמה המלך ע"ה, שכתוב בו [מלכים א' ה', י"א] וַיִּחַפּוּ מִפְּלֵאָתוֹ, ש"א היה לעמוד על הדבר.

שערי יצחק – השיעור השבועי

מדוע אני אומר כל זאת. הנה בזמנו ושיעור מוצש"ק בהר ה'תשע"ב, ומוצש"ק ראה ומוצש"ק נצבים וילך ה'תשע"ד] דיברנו, על העניין של 'מקבץ נדחי עמו ישראל', בברכת תקע בשופר, שבתפילת שמונה עשרה. ועל השם הקדוש, 'חיל בלע ויקיאנו'. הבאנו את דברי מהרי"ץ זיע"א ובעץ חיים דף מ"ז ע"ב הכותב, כי בנוסחתינו רמוז שם זה, בחתימת הברכה, ע"ד זה. וא"ו, של הוי"ה. ב"ת, ד'מקבץ. ח"ת ד'נדחי. דהיינו, השם הזה, רמוז במלים י"י מקבץ נדחי, כי יש בהן את האותיות ח"ת ובי"ת ונ"א"ו, שהן בסוד 'אור חוזר'. והאר"י אומר, 'יחד מארבע כנפות', שזהו 'אור ישר'. אומר מהרי"ץ, ואפשר דדא עדיפא, כי לפי צירופו ז"ל, השם מצטרף ביושר חב"ו. ולא כן צירופינו, כי הוא למפרע, מלמטה למעלה, בסוד אור חוזר, כי כן הוא בעניין זה, החזרת ניצוצי הקדושה לקדושה. לפי דברי מהרי"ץ, אנחנו עושים זאת 'בסוד אור חוזר', ומה שהאר"י אמר, זהו 'בסוד אור ישר'. ומהרי"ץ אומר, כי מה שאנחנו עושים, זהו החזרת ניצוצי הקדושה לקדושה.

בא בעל ספר ויצבור יוסף [צובירין] בר בספרו שורש החיים [שנדפס בכרך רביעי דף קנ"ט], אמנם הוא איננו מזכיר את מהרי"ץ, אבל כוונתו לחלוק עליו, כמו תמיד. והוא מביא שם כך, לא נכון לעשות כן, לצרף שם חב"ו למפרע, בסוד אור חוזר, דבזה מעורר הדין, מה שלא יהיה בקיבוץ נידחים ביום הגאולה. דאדרבה, לא יהיה אלא בסוד אור ישר, כנוסחתינו דמפקינן שם חב"ו בסוד אור ישר, בתיבות רצופות ביושר, יחד מארבע כנפות, שזהו סוד הרחמים הגדולים שיהיה ביום הגאולה. ולכן קרוב הדבר מאד לומר, שהמוציאים שם חב"ו למפרע, לא די שאין מועילים כלום לגאול ניצוצי הקדושה, שזהו עיקר הגאולה, אלא שמעוררים את הדינים במה שמהפכים הקערה על פיה, רח"ל.

כמו שנאמר, בקש קהלת למצא דברי חפץ וכתוב ישר דברי אמת וקהלת י"ב, י]. ואמרו חז"ל, ביקש שלמה לידע סוד הגאולה. דברי חפץ, זהו מלשון הכתוב, אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ [שיר השירים ב', ז]. כלומר, שלמה המלך רצה לדעת את סוד הגאולה. והקב"ה אמר לו את התשובה, וכתוב יושר דברי אמת'.

והוא הדבר אשר דיברנו בו, שהיה קשה לשלמה, הלא הגאולה תהיה מצד הרחמים, כמ"ש (ו) שבת לירושלם ברחמים, ואיך אפשר דתשר"ק על שם הגאולה נאמר, הלא מורה על דין? שהרי 'דרך ימין' מקרי מצד ימין לצד שמאל, וא"כ תשר"ק הוא מצד שמאל לצד ימין, בסוד אור חוזר, מורה כולו על דין. ועל כן, ביקש קהלת למצוא דברי חפץ, שביקש לידע סוד הגאולה. וע"כ יצתה בת קול ואמרה, כתוב יושר דברי אמת, ר"ל כפי שנכתב האות, הוא היושר דברי אמת. דהיינו, זוהי 'דרך ימין' מצד שמאל לצד ימין. ואם כן, תשר"ק מורה כולו על רחמים, 'כתוב יושר' דייקא, ולא כמו שעלתה על דעתך, שדרך ימין הוא מצד ימין לצד שמאל כסדר האותיות, אלא 'כתוב יושר' זוהי דברי אמת וצדק.

גם שלמה המלך, וגם חבקוק, הבינו בהוה אמינא, כך היתה השאלה שלהם, כי תשר"ק זהו 'אור חוזר', וא"כ זאת מדת הדין. אבל הקב"ה עונה להם, כי הדבר בדיוק ההיפך. נמצא, כי מה שאנחנו נוהגים לכתוב, מצד שמאל לצד ימין, אנחנו סוברים שזהו 'אור ישר'. וממילא מה שהוא עצמו – הנש"ר – אמר מקודם, לגבי המלה 'בראשית', שהיא כוללת גם את חודש האביב וגם את חודש תשרי, הדבר יוצא ההיפך, כי הוא התחיל עם האותיות אל"ף ובי"ת, ואח"כ סיים באותיות תשר"י. א"כ, הוא בעצם התחיל, עם מדת הדין. שהרי אותיות תשר"י, הן סוף המלה 'בראשית'.

הוא אומר, כי מי שמצרף זאת כך, עושה דבר גרוע. ומביא את הספר נפתלי שבע רצון, שכתב שהגאולה העתידה, עתידה להיות בסוד אור ישראל, שנאמר וברחמים גדולים אקבצך. וכן אמרו חז"ל, ביקש שלמה לידע סוד הגאולה וכו', הוא מעתיק את הפיסקא שהבאנו מקודם, דהיינו אור ישראל. אם כן, אם אתה עושה זאת בסדר אור ישראל, אזי זהו רחמים. אבל מה שאתם עושים, דהיינו בנוסח בלדי, שמצרפים זאת מן הסוף להתחלה, אזי כביכול אתם מעוררים רח"ל את הדין. לא די שלא תיקנתם בכך כלום, אלא אדרבה, רק קילקלתם, והפכתם את הקערה על פיה.

אולם, מי שהבין את דברי הנש"ר, הדבר בדיוק ההיפך. והרי מהרי"ץ ראה את דברי הנש"ר, ואדרבה, הדברים רק מסייעים לנו. שהרי לפי המסקנא, דוקא כאשר עושים זאת הפוך, נדחי מקבץ, כאשר שם הוי"ה הוא מהסוף להתחלה, זהו ה'אור ישראל, כיון שזהו דרך ימין. דהיינו, דוקא תשר"ק, זהו ה'אור ישראל. כך הוא הסדר. הדבר בדיוק הפוך, כך הוא הרחמים.

תמיהני, כיצד אפשר להביא את דברי הנש"ר, ולהבין אותו בדיוק הפוך. הדברים מרפסין איגרי. מי שמבין את מה שכותב הנש"ר, הדבר בדיוק ההיפך. א"כ בעצם, הבאת כאן רק סייעתא לשיטתנו, שזהו דרך ימין, וזהו הדרך ישראל. הקושיא שלו, איננה נכונה כלל. ואדרבה, מהרי"ץ ראה את דברי הנש"ר, וברור שדבריו הם רק סייעתא לדברי מהרי"ץ. ולכן פשוט, כי זאת היא כוונה טובה וישרה.

גם מה שהעתיק בהמשך מתוך ספר ויקהל משה, ומובן כאילו ברור שנוסחת הספרדים והאשכנזים בזה היא מאנשי כנה"ג וכו' כאילו הם כופרים וכו', הרי אנן בדידן יכולים לומר בהיפך על נוסחתינו. וכל ספרי חכמי תימן יעידון יגידון שכך היתה נוסחתם, אפילו האחרונים כגון מהר"י ונה וכו"ב לא שינו,

דהיינו דלא גרסי יחד. והוא עצמו נוכח בכך, שלא מצא זאת בתימן, רק בספרי חכמי ספרד ואשכנז, כדמוכח להמבין ולהמעייין בדבריו שם דף קמ"ח ריש ע"ב. והרי דברי הרב ויקהל משה, ידועים ומפורסמים לרבים, והובאו כבר ע"י מהרי"ץ עצמו בתחילת התכלאל עץ חיים, בהקדמתו של מהר"י צעדי זצוק"ל.

ועל טענותיו שם תחילה, כגון כאן שרוצים ללכת בעיקבות המקובלים וכו', כבר השבנו בס"ד בחודש מנחם-אב שנה שעברה ושיעור מוצש"ק ראה ה'תשע"ד, וחבל על המגמה הניכרת לנגח ולנאץ, לקנטר ולהשפיל את שכנגדם. וסימן לג"ה עניות דתורה. הוא דימה ל'שרש' את עץ החיים רח"ל, והנה לא הועיל מאומה. אדרבה ראינו כי שרשיו איתנים, טוב פרו למאכל, וכל הלוקח מעץ החיים ואכל וחי לעולמים.

המקום ברוך הוא ידריכנו על דרך ישרה, אכ"ר.

תירוץ מרן לשאלה מדוע יוסף הצדיק לא סיפר לפוטיפר על מעשי אשתו.

ברצוני לסיים בשאלה, ששאל ידידנו הרב ישראל מאיר חדד יצ"ו. בהתחלה, השתוממתי לשמוע את השאלה הזאת. ואכן ברצוני לשמוע, מה אומרים על כך תלמידי החכמים. אם לא כעת, כי אין פנאי, אזי יש זמן לכך עד השבוע הבא, או יותר.

קראנו בתורה בשבועות האחרונים, על יוסף הצדיק. בפרשת וישב כתוב, וַיְהִי כַּדְבָרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֵלָיָהּ וְגו' ובראשית ל"ט, י"ז. יוסף הצדיק, עמד בנסיונות קשים ומרים, במשך שנה שלימה, שנים עשר חודש, יום יום. לכאורה, היה יכול להיות לו, פתרון פשוט. מה הבעיאי, לדבר עם פוטיפר, ולהגיד לו, תשמע, העניין הוא כך וכך, ושהוא יטפל בעניין. מדוע

שערי יצחק – השיעור השבועי

אולי רק נחזק זאת, ממה שכתוב בפרשת השבוע, ויאמר ליוסף הנה אביך חלה ובראשית מ"ח, א"ן. כתוב על כך בפסיקתא רבתי, וכי רק עכשיו, כאשר אביו חולה, הוא בא לבקר? אחרת, הוא לא בא לבקר? למה צריכים לשלוח אליו שליחים, ולהודיע לו על כך, כמו שנאמר ויאמר ליוסף הנה אביך חולה? הרי אם היה מבקר את אביו, היה יודע לבד מעצמו שאביו חולה?

אלא התשובה, שיוסף לא בא לבקר אצל אביו, בכדי שהוא לא ישאל אותו, כיצד עשו בך אחיך? פירוש, כי עד סוף ימיו, לא ידע יעקב אבינו, מה עשו לו האחים. א"כ, יוסף עשה חשבון כזה, הרי אז חטאתי בכך שהוצאתי עליהם דיבה, א"כ כיצד כעת אני אגיד עליהם את מה שהם עשו לי? אינני מסביר בדיוק את הפסיקתא, כיון ששם כתוב טעם אחר, שיוסף פחד, כי ח"ו יעקב אבינו יקלל בגלל זה את השבטים, ונמצא שהוא מחריב בזה את העולם. אבל הדבר אינו משנה. זהו הרעיון. מי שיש לו תשובה אחרת, או שימצא לכך תשובה בספרים, שיגיד לנו זאת.

אם מישהו רוצה לשאול איזו שאלה, על מה שדיברנו, הוא יכול לשאול זאת כעת.

שאלה מהקהל: אולי אפשר ליישב על פי דברי הבן יהודע, שיוסף הצדיק הביא את עצמו בכוונה לידי כך, בשביל להתגבר על זה. תשובת מרן שליט"א: יפה. כך הוא כתב במס' סוטה, לגבי זיבוא הביתה לעשות מלאכתו. הארכתני על כך בס"ד בנפלאות מתורתך. א"כ אפשר לומר גם בנ"ד, כי אולי בדוקא הוא רצה לסבול זאת, כל השנים עשר חודש. והוא חשב, שיצליח להתמודד בכך בלי פוטיפר. יפה. הדבר יכול להיות.

יוסף, מתמודד עם כך לבדו? וכי הוא לא יכול להגיד זאת לפוטיפר?

אולי נגיד, כי פוטיפר לא היה מאמין לו. בסדר, לא חייב להיות, שהוא יאמין לו. אבל לכל הפחות, שיבדוק זאת. למה יוסף, לא מנסה זאת? מסתבר, כי פוטיפר אכן היה מאמין לו. כיון שכתוב, וירא אֲדֹנָיו פִּי יוֹסֵף וְרָאוּ אֹתוֹ וְבִרְאשִׁית ל"ט, ג', שהיתה השכינה שורה עליו.

א"כ לכאורה, ישנה כאן קושיא עצומה. למה יוסף לא אומר זאת לפוטיפר, בכדי שינסה אולי לפתור את הבעייה? כך הוא שאל.

חשבתי על תירוץ לשאלה זו, אבל כמדומני שאפשר להגיד עוד כמה מהלכים, לגבי העניין הזה. אגיד לכם כעת, את מה שאני חושב. הרי ליוסף הצדיק היה עוון, שבגללו הוא סבל את כל מה שסבל. דהיינו, מה שאחיו מכרו אותו, שמו אותו בבור מלא נחשים ועקרבים, ואח"כ הוא נמכר לעבד, ולא עוד אלא שמובא במפרשים, כי הישמעאלים היכו וציערו אותו. ואח"כ הוא היה שתים עשרה שנה בבית הסוהר. את הכל הוא סבל, בגלל העוון של וַיְבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רְעָה אֶל אָבִיהֶם ובראשית ל"ז, ב'. דהיינו, חטאו של-יוסף היה, עוון לשון הרע.

לכן, כיון שהוא הבין את חטאו, הוא רצה לתקן זאת כעת. כלומר, כיון שהוא הגיע למסקנא, כי בזה היה חטאו, לכן בכדי שהתיקון יהיה באופן מושלם, הוא הבין כי חובה עליו להיזהר מכך, עד הקצה האחרון.

על כן הוא החליט, כי כעת שיש לו בעייה כזאת, אם הוא ידבר עליה, פירושו שהוא מוציא עליה דיבה, מוציא עליה לשון הרע, לכן הוא החליט שלא להגיד זאת לפוטיפר.

כך נראה לפענ"ד, אבל ברצוני לשמוע מה אתם חושבים על כך.

שאלה מהקהל: לגבי סדר האותיות, א"כ מהו 'אור ישר'?

תשובת מרן שליט"א: הדבר תלוי. לפי מהר"ם יפה, זהו מההתחלה לסוף. ולפי התוס' יו"ט, 'אור ישר' זהו ההיפך, מהסוף להתחלה. ולפי מה שאנחנו נוקטים, כי 'דרך ימין' היינו, מצד שמאל לצד ימין, אזי זהו ה'אור ישר', וזאת מדת הרחמים. כך אנחנו אווזים, וכפי שאמרנו בעבר, כך רוב הפוסקים סוברים, כי מצד שמאל לצד ימין, זהו הנקרא 'דרך ימין', וא"כ זהו ה'אור ישר'.

שאלה מהקהל: הדבר כך גם בכתובה? הרי בכתובה, אין 'אור ישר'?

תשובת מרן שליט"א: אנחנו כותבים, משיכת הקולמוס היא, מצד שמאל לצד ימין. אנחנו הולכים לצד ימין, כיון שהמגמה היא, להגיע לצד ימין. וזה נקרא 'דרך ימין'.

בעזרת ה', אולי נסביר באחד השיעורים הבאים, מהו 'אור ישר', ומהו 'אור חוזר', וכדומה. והאם בכלל הדברים דומים, האחד לשני. העניין אינו כ"כ פשוט. בעז"ה נרחיב בכך, אם ירצה השם.

שאלה מהקהל: ידוע שהיה להרמב"ם פירוש על הש"ס, א"כ לא יכול להיות שהמאירי העתיק את דבריו מפירוש הרמב"ם על הש"ס? תשובת מרן שליט"א: חושבני כי אם המאירי היה רואה זאת בפירוש הרמב"ם, הוא היה כותב זאת במפורש. אם הוא לא כותב כך, מסתמא זהו הפירוש שלו. המאירי אינו מתעלם, הוא מביא מקורות. אם הוא לא הביא, מסתמא הוא פירש מעצמו כך. אינני זוכר, שהמאירי מזכיר את פירוש הרמב"ם על הש"ס, בשום מקום. א"כ הדבר אינו מסתבר. כי לכל הפחות, הוא היה מזכיר אותו במקומות מסויימים אחרים, אבל הרי הוא לא הזכיר זאת בשום מקום.

לכבוד ההוצאה לאור שלתפילה לפני הלימוד ואחרי הלימוד, ראיתי כי ישנם השואלים, לגבי הכתוב 'ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקי מיושבי קרנות'. הרי 'יושבי קרנות' היינו, אנשים שהם עמי ארצות גמורים. א"כ קשה, כי לכאורה הדבר יותר מדאי קיצוני. לומר כך, שאני לומד תורה, ולא מיושבי קרנות, זהו דבר מדאי רחוק. הדבר כמו שתגיד לאדם עשיר אדיר, שיודה להקב"ה על כך שהוא עשיר אדיר, ולא שהוא מחזר על הפתחים. לכאורה הוא צריך להגיד, תודה על כך שאני מליונר, ולא שאני עשיר בינוני.

אלא מתרצים, כי גם בבית המדרש עצמו, ישנם 'יושבי קרנות'. לכן, אני מודה ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, ולא מיושבי קרנות של בית המדרש. גם על כך, צריך להודות להקב"ה. והוא יאיר עינינו במאור תורתו, אכ"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש את הוצאת השיעור לע"נ, או לרפואה, הצלחה ופרנסה טובה. פרטים בטלפון: 050-4140741